

Helsinki

Kaupunkiympäristön julkaisuja VVVV:NO

Fastholman luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2024–2033

Tekijät Timo Metsänen, Sonja Still, Rauno Yrjölä

Kaupunkiympäristön julkaisuja VVVV:NO

Fastholman luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2024–2033

Timo Metsänen, Sonja Still, Rauno Yrjölä

Kannen kuva | Rauno Yrjölä

Julkaisija | Helsingin kaupunki / Kaupunkiympäristön toimiala

ISBN | XXX-XXX-XXX-XXX-X

ISSN | 2489–4230

Sisällys

1 Johdanto	7
1.1 Alueen perustiedot.....	9
1.2 Suunnittelun tausta.....	13
1.3 Osallistaminen.....	14
2 Luonnon monimuotoisuuden nykytila	16
2.1 Luontoselvitykset ja -seurannat.....	16
2.2 Arvokkaat geologiset kohteet.....	16
2.3 Luontotyypit ja kasvillisuus.....	17
2.4 Lepakot.....	32
2.5 Linnut.....	32
2.6 Käävät.....	32
2.7 Merkittävä lajisto.....	33
2.8 Haitalliset vieraslajit.....	37
3 Virkistyskäytön nykytila	39
4 Uhkatekijät	44
5 Luonnonhoidon suunnitelma	46
5.1 Luonnonhoidon toimenpiteet.....	46
5.2 Vieraslajien torjunta.....	48
6 Virkistyskäytön suunnitelma	50
7 Vastuutahot	54
8 Luonnon seuranta	55
9 Suunnitelman vaikutukset	57
10 Kustannukset ja aikataulu	58
11 Lähdeluettelo	59
Liite 1: Ehdotus rauhoitusmääräyksiksi.....	60
Liite 2: Kuviokohtaiset luontotiedot.....	62
Liite 3: Toimenpiteiden aikataulu: kertaluontoiset investoinnit.....	64
Liite 4: Toimenpiteiden aikataulu: toistuva luonnonhoito ja kunnossapito.....	65
Liite 5: Seurantojen aikataulu:.....	66
Kuvailulehti	67
Presentationsblad	68
Description	69
Kaupunkiympäristön julkaisuja VVVV:NO – Fastholman luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2024–2033 – 5	

1 Johdanto

Fastholman alue sijaitsee Herttoniemen kaupunginosan ja Viikin Vanhankaupunginlahden välissä, Vanhankaupunginlahden itärannalla. Fastholman ja Kivinokan metsäalueet reunustavat Saunalahdetta, joka on yksi Vanhankaupunginlahden osa-alueista.

Fastholma ja Saunalahden itäpuolinen metsä on ehdotettu suojeltavaksi uutena kohteena jo Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa vuosille 2015–2024. Ehdotetun alueen laajuus on noin 15,5 hehtaaria ja sen on Helsingin kaupungin omistuksessa (Erävuori ym., 2015).

Fastholman metsäalue, samoin kuin läheinen Kivinokan metsäalue, on todettu maakunnallisesti arvokkaiksi metsälintukohteiksi (Ellermaa, 2018a). Jo suojeltu Fastholmaan rajoittuva Vanhankaupunginlahden lintuvesi on kansainvälisesti arvokas lintuvesi. Alue sisältyy myös Helsingin arvokkaisiin lintualueisiin (Ellermaa, 2018b).

Luonnonsuojeluohjelman perusteissa todetaan, että Fastholman eteläosa ja Saunalahden itäpuolinen metsä täydentävät Viikin–Vanhankaupunginlahden luonnonsuojelualuetta, jonka raja noudattaa rantaviivaa. Alue toimii myös metsäisenä suojavyöhykkeenä ja monille eläinlajeille tärkeänä kulkureittinä Vanhankaupunginlahden lintuveden ja Herttoniemen asutuksen välissä. Alueen sijainti Viikin–Vanhankaupunginlahden luonnonsuojelun alueen vieressä tuo alueelle suojelubiologista lisäarvoa (Erävuori ym 2015).

Hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on luonnonsuojelun lisäksi ohjata ja kanavoida alueen virkistyskäyttöä, jotta luonnon monimuotoisuus suojelualueella ja laajemmin Vanhankaupunginlahden ympäristössä säilyy, tai jopa paranee.

Tulevaisuudessa luonnonsuojelun suurin haaste alueella on kaupungin väkiluvun kasvu lähiseudulla. Lisääntynyt asukasmäärä lisää myös liikkumista alueella, koska alueesta tulee monen ihmisen lähivirkistysalue. Lisääntyvä liikkuminen alueella voi väistämättä johtaa kasvillisuuden kulumiseen ja lisääntyneeseen roskaamiseen, ellei asiaa huomioida esimerkiksi reittien ja opasteiden suunnittelussa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen aloitettiin keväällä 2023, kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitys alueella tehtiin jo vuonna 2022. Hoito- ja käyttösuunnitelman ovat laatineet Timo Metsänen ja Sonja Still (Luontoselvitys Metsänen Oy) sekä Rauno Yrjölä (Ympäristötutkimus Yrjölä Oy).

Hoito- ja käyttösuunnitelmatyön ohjausryhmään ovat kuuluneet Virpi Karén (Luonto ja ympäristötietoisuus), Hanna Seitapuro (Luonto ja ympäristötietoisuus) ja Jere Salminen (Luonto ja ympäristötietoisuus), Vesa Koskikallio (Viheralueet), Hannu Airola (Tilapalvelut), Antti Siuruainen (Puisto- ja viheraluesuunnittelu), Tuuli Ylikotila (Kaupunkitila ja verkostot), Maria Hyövälti (Kaupunkitila ja verkostot) Anu Kuutti (Herttoniemi ja itäiset saaret), Antti Helakallio (Luonto ja ympäristötietoisuus), Anna Johanson (Mellunkylä–Vartiokylä) ja sekä Julia Rytönen. Työtä ja ohjausryhmää on ohjannut Virpi Karén. Ohjausryhmä tai sen jäsenet ovat kommentoineet hoito- ja käyttösuunnitelmaa useissa vaiheissa prosessia.

Raportin tulosteita ja sähköisiä versioita, paikkatietoaineistoja ja valokuvia säilytetään Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa.

Kuva 1-1. Herttoniemen rakennetun alueen ja Saunalahden välinen metsäkaistale. © Rauno Yrjölä

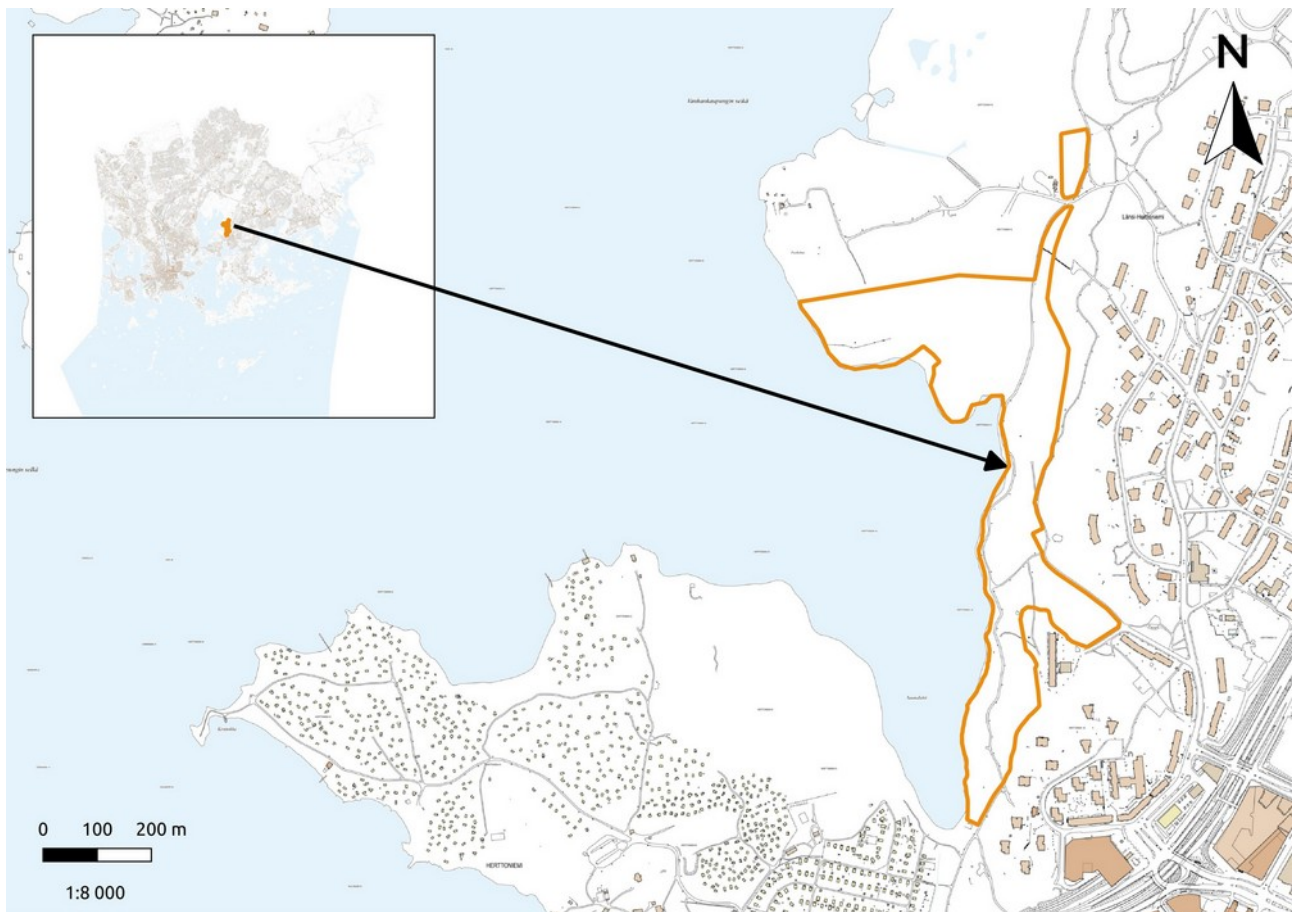
Kuva 1-2. Saunalahden ruovikkoa ja Fastholman metsäaluetta. © Rauno Yrjölä

1.1 Alueen perustiedot

Fastholman alue sijaitsee maantieteellisesti melko keskellä Helsinkiä, Herttoniemen kaupunginosassa. Suojeluohjelmassa ehdotetun alueen pinta-ala oli hieman yli 15 hehtaaria, mutta viimeisin aluerajaus olisi hieman suurempi noin 17,1 hehtaaria. Alue rajautuisi länsireunaltaan Saunalahden luonnonsuojelualueeseen (YSA201790), joka on kokonaispinta-alaltaan 46,7 hehtaaria. Pohjoiskärjessä aluetta sivuaisi Viikin–Vanhankaupunginlahden suojelualue (YSA010453), jonka pinta-ala on 256,8 hehtaaria. Alueen kautta kulkee myös tärkeäksi arvioitu metsäinen ja puustoinen runko-yhteys Kivinokasta pohjoiseen.

Fastholman metsäalue on kosteaa lehtoa, jonka puusto on tervaleppävaltaista ja aluskasvillisuus rehevää. Rajatun alueen pohjoisreuna on puistomaisempaa ja itäreunan rinne on lehtomaista ja tuoretta kangasta. Fastholma on tärkeä lehtimetsälintujen pesimä. Lajistoon kuuluvat silmälläpidettävistä lajeista sirittäjä ja rantasipi. Muita huomionarvoisia lajeja ovat mm. pikkutikka, pikkulepinkäinen, kultarinta sekä viita- ja luhtakerttunen. Myös Saunalahden itäranta on tärkeä lintujen pesimäpaikka. Rannan tuntumassa kasvaa runsaasti tervaleppiä, aluskasvillisuus on pensaikkoista ja tiheää ja lahoppuustoakin on runsaasti. Lintulajisto on samankaltaista kuin Fastholmassa. Fastholma on myös tärkeää sammakko- ja matelija-aluetta.

Fastholman alueella on myös kulttuurihistoriallista merkitystä, sillä alueella on ollut pieniä viljelypalstoja ja kärryiteitä. Fastholmassa on jäljellä vielä yksi vanha huvila, jonka aluetta ei rajata suojelualueen sisään.

Kuva 1-3. Fastholman suojelualueen sijainti Helsingissä ja rajaus kantakartalla.

Kuva 1-4. Saunalahden ja Herttoniemen välistä kallioaluetta. © Rauno Yrjölä

Museoviraston tietojen mukaan suunnittelualueella on kaksi muinaisjäännöstä: Rantaan mennyt rata, ja luola. Molemmat liittyvät vuoden 1914 linnoitusrakennelmiin.

Suullisen tiedon mukaan Fastholman rannassa on ollut laituri, jolta on rakennettu ensimmäisen maailmansodan aikana kapearaiteinen rautatie Rajakallion varustukselle 1914:62 rakennusmateriaalien kuljettamista varten. Kiskot on poistettu. Radan yli 500 metriä pitkä pengeri erottuu selkeästi mm. vuoden 1932 ilmakuvassa. Ilmakuvien, laserkeilausaineiston ja tarkastuksen perusteella ratapenger on edelleen maastossa. Se on mahdollisesti jäänyt osittain lumen läjitysalueen alle.

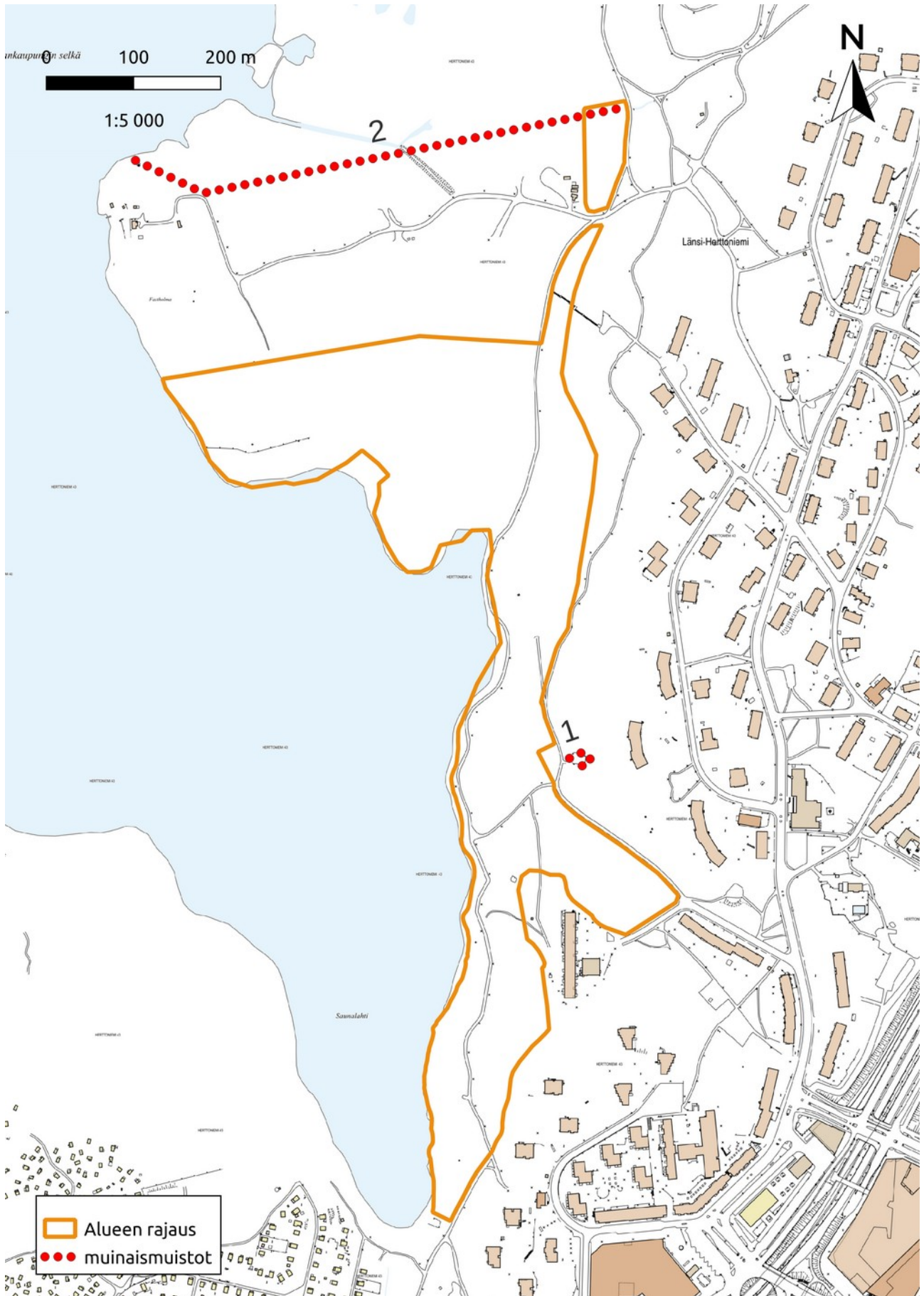
Herttoniemen rinteessä on myös ensimmäisen maailmansodan aikainen varastoluola. Rakennusajankohta 1914–1918. Kohde sijaitsee Mäyrätie 9:n kohdalla olevan jyrkän mäen länsireunan juurella, ulkoilutien varressa.

Kallioon louhittu suora luola, jossa on betoniset ulko- ja sisäseinät, lattia sekä aaltopeltikatto. Pinta-ala on 50 m².

Kuva 1-5. Saunalahden ruovikkoaluetta. © Rauno Yrjölä

Kuva 1-6. Muinaisjännökset alueella. 1= luola, 2 = ratapenger.

1.2 Suunnittelun tausta

Taulukko 1.2 Suunnittelun tausta.

Historia	<p>Fastholman alueella on ollut monenlaista käyttöä viimeisen sadan vuoden aikana. 1800-luvun lopulla Fastholman saaren ja Herttoniemen väli oli kosteikko, alueella oli muutamia rakennuksia. 1930-luvun kartoissa Fastholmassa on jo useita rakennuksia ja alue on jaettu palstoihin. Myös Saunalahden itäreunalla on rakennuksia pihapiireineen ja pienine viljelypalstoineen.</p> <p>1961 kartassa Fastholmassa on hieman laajempi peltoalue, Herttoniemen kallioille on rakennettu hyppyrimäki, jonka mäkimonttu oli nykyisen Fastholman lumenvastaanottoapaikan kohdalla.</p> <p>1970-luvulla rakennuksia oli jäljellä enää muutama, 1990-luvulle tultaessa hyppyrimäki oli purettu.</p> <p>Nykyisin alueella on yksi rakennus puutarhoineen, sekä neljä kaupungin käyttämää aluetta mm. lumenvastaanottoaikkoina.</p> <p>Vieressä olevan Vanhankaupunginlahden suojelualueen itäreunalla Fastholma jää suojeltujen Möylän ja Saunalahden väliin, joten sen liittäminen mukaan suojelualueeksi on perusteltua.</p>
Kaavoitus	<p>Yleiskaava 2016: Kaupunkiluonto-teemakartta.</p> <p>Suunnittelualueen eteläosassa on voimassa oleva asemakaava 3297, joka on puistoaluetta.</p>
Muut suunnitelmat	<p>Ympäristösuunnittelu Enviro Oy 2006: Vanhankaupunginlahden lintuvesi – Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. – Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 5/2006. 79 s + 1 liite.</p> <p>Ympäristötutkimus Yrjölä Oy 2016: Vanhankaupunginlahden lintuvesi Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2015–2024. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu 10/2016.</p>

Kuva 1-7. Työryhmä maastokäynnillä alueella. © Rauno Yrjölä

1.3 Osallistaminen

Hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten pyrittiin tunnistamaan alueen keskeiset käyttäjätahot ja heihin oltiin yhteydessä. Fastholman osalta näitä olivat:

- Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry
- Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa ry
- Herttoniemi-Seura
- Maastopyöräilijät
- Helsingin suunnistajat ry

Osallistaminen uusien luonnonsuojelualueiden perustamiseen liittyen on kaupungin linjaus, vaikka periaatteessa maanomistaja päättää millaista aluetta ja millä laajuudella haetaan rauhoitukseen. Alueellinen ELY-keskus käsittelee hakemukset ja viime kädessä hylkää tai hyväksyy alueen suoje- lun ja rauhoitusmääräykset.

Sidosryhmistä erikseen maastokatselmukseen 19.10.2023 osallistuivat:

- Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry
- Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys Tringa ry
- Herttoniemi-Seura
- Helsingin suunnistajat ry

Maastossa kerrottiin osallistujille alustavista hoitosuunnitelmista ja ideoista sekä kerättiin heidän palautettaan ja toiveitaan alueen käyttöön liittyen.

Lisäksi järjestettiin avoin yleisötilaisuus, jossa esiteltiin hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Tilaisuus pidettiin Herttoniemen yhteiskoululla syksyllä 26.10.2023.

Taulukko 1.3 Osallistaminen.

Avoimet yleisötilaisuudet	26.10. HKS luonnoksen esittelytilaisuus	Asukaskysely	Ei toteutettu
Muu osallistaminen	Maastokatselmus keskeisimpien osallisten kanssa 19.10.		

2 Luonnon monimuotoisuuden nykytila

Fastholman ja Saunalahden itäpuolinen metsä koostuu vaihtelevista ja monipuolisista luontotyypeistä, joista suurin osa on keskiravinteisiä avoimia laakeita kallioita ja tuoreita keskiravinteisiä lehtoja. Osa kohteesta on vanhaa asuinpaikkaa, ja muuttunut vanhoista pihapiireistä ja pelloista lehdoksi. Lehdot ovat tärkeitä linnuille sekä erirakenteinen ja vanha puusto on arvokasta luonnon monimuotoisuudelle.

Kalliot ovat kasvilajistoltaan harvinaisen monipuolisia, joka indikoi karua parempaa kasvualustaa.

Maankohoamisen myötä osa alueesta on kehittynyt nuoreksi tervaleppäluhdaksi. Nuorien tervaleppien seassa kasvaa nuoria hieskoivuja ja pihlajia. Luhta on ojitettu ulkoilutietä ja polkua pitkin. Kuivina kesinä luhta pääsee kuivumaan monin paikoin.

2.1 Luontoselvitykset ja -seurannat

Fastholman alueelta on osittaista pesimälinnustoaineistoa pitkältä ajalta ja seurannat ovat jatkuneet viime vuosiin asti. Lisäksi HKS:ää varten alueelta kartoitettiin kasvillisuutta ja määriteltiin luontotyypit vuonna 2022. Tausta-aineistoina toimivat myös Helsingin kääpäalueiden selvitykset ja Helsingin yleispiirteinen lepakkoselvitys.

Taulukko 2.1 Aiemmat selvitykset ja seurannat

Luontotyypit ja kasvillisuus	Fastholman alueen luontotyypit ja kasvillisuus selvitettiin vuonna 2022 (Still 2022). Lisäksi alueelta oli tietoja luontotyypeistä Luontotietojärjestelmässä.
Linnut	Vanhankaupunginlahden lintuvesialueella on tehty jo vuosikymmeniä säännöllistä linnustonseurantaa. Fastholman ja Herttoniemen rinteiden metsäalue kuuluvat myös tähän alueeseen, näiltä alueilta on kirjattu ylös yölaulajat ja muut mielenkiintoiset havainnot (esim. Sarvanne 2021, Sarvanne ym. 2019).
Lepakot	Alueelle on rajattu tärkeä lepakkoalue (Siivonen, 2004).
Käävät	Alueelle on rajattu hyvin tärkeä kääpäalue (Savola, 2021 ja Luontotietojärjestelmä).

2.2 Arvokkaat geologiset kohteet

Alueella on kaksi aiemmin tunnettua geologista kohdetta. Toinen on lahden reunalla oleva Vanhankaupunginlahden-Herttoniemen-Viikin turvekerrostuma, pinta-ala 228,12 hehtaaria. Kerrostumaa

on soistuvaa merenrantaa, jossa liejun päällä on 20 cm paksu kerrostuma sara- tai järviruokoturvettä.

Toinen geologinen kohde on maisemallisesti arvokas kallioalue Herttoniemen ja Vanhankaupunginlahden välissä. Tämän kohteen pinta-ala on 24,38 hehtaaria.

Lisäksi osallistamisen kautta saatiin palautetta muinaisrannoista, jotka geologi Antti Salla tarkasti maastossa 23.11.2023. Koko alueelta löytyi kuusi rantakivikkoa, mutta useimmat ovat heikosti kehittyneitä eli harvakivisiä. Tulevalle suojelualueelle näistä sijoittuu kaksi Itämeren Litorinamerivaiheen tai sitä nuoremman Itämeren ajalta olevaa muinaisrantakivikkoa, joiden luonnonsuojeluarvot ovat kohtalainen (arvoluokka 2) ja pieni (arvoluokka 3). Alueelle sijoittuu myös osittain muinaismuistokivikko arvoluokaltaan 2 (kohtalainen) (Salla, 2023).

2.3 Luontotyypit ja kasvillisuus

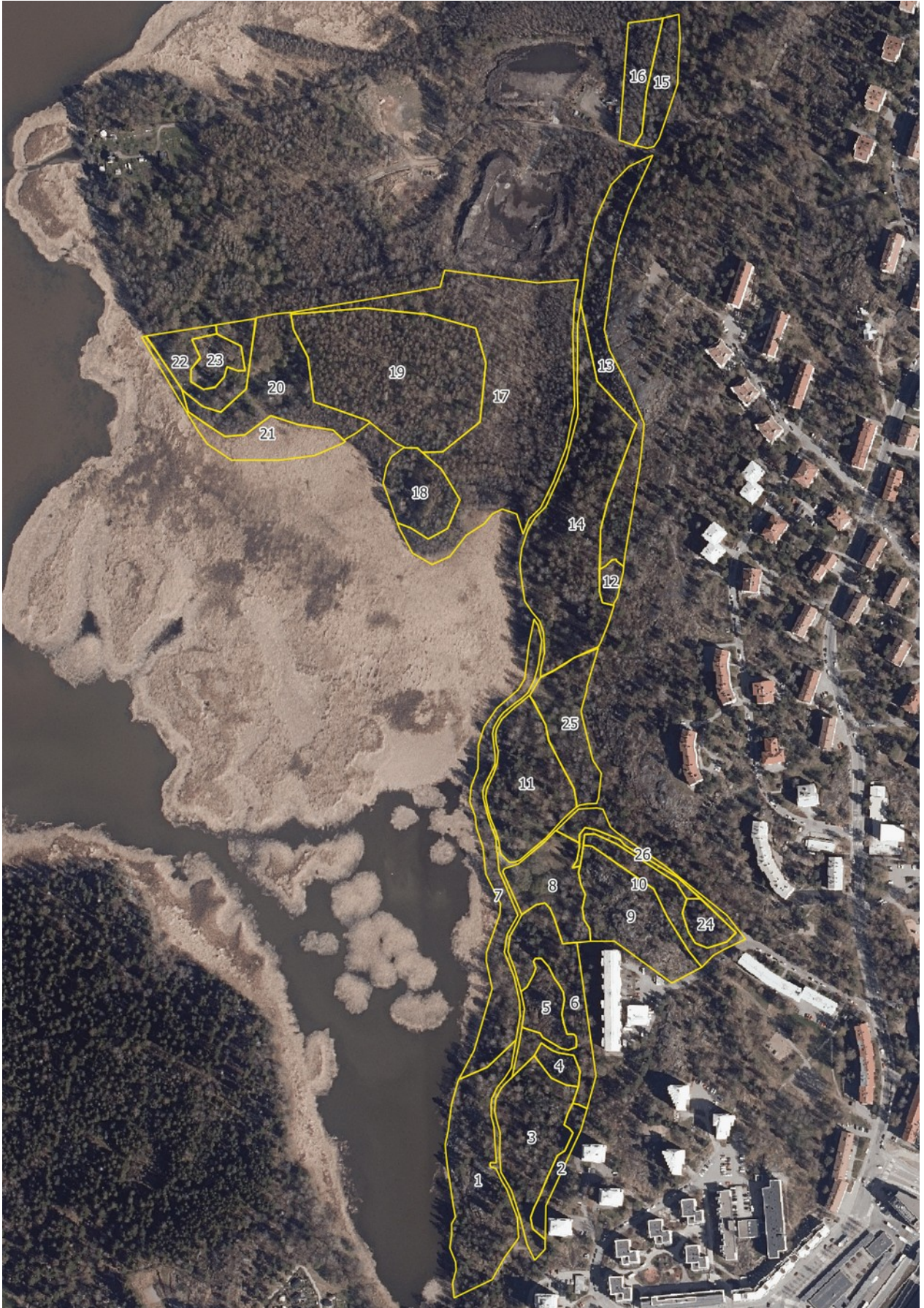
Putkilokasvi- ja luontotyyppiselvityksiä suoritettiin alueella 29.7.2022 ja lisäselvitys 22.8.2023 Helsingin luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvalla Fastholman ja Saunalahden itäpuolisella metsäalueella (kuva 2-2.). Putkilokasveista kartoitettiin valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit sekä Helsingissä uhanalaiset, silmälläpidettävät ja huomionarvoiset lajit. Luontotyypit on inventoitu Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018 –julkaisun luokittelun mukaisesti (Kontula & Raunio, 2018). Uhanalaisista, silmälläpidettävistä ja puutteellisesti tunnetuista luontotyypeistä tehtiin luonnontilaisuuden ja edustavuuden arvioinnit Helsingin kaupungin uhanalaisten luontotyyppien inventoinneissa käytetyn luokituksen mukaan. Kaikkien luontotyyppien tiedot löytyvät liitteen 2 taulukosta. Lisäksi vieraslajit kartoitettiin ja niistä kirjattiin ylös niiden esiintymäpaikat sekä runsaudet kuvioittain.

Fastholman ja Saunalahden itäpuolinen metsä koostuu vaihtelevista ja monipuolisista luontotyypeistä, joista suurin osa on keskiravinteisiä avoimia laakeita kallioita (NT) ja tuoreita keskiravinteisiä lehtoja (VU). Keskiravinteiset avoimet laakeat kallioiden harvinaisen monipuolisia ja niiden edustavuus on pääasiassa hyvä ja luonnontilaisina tai luonnontilaltaan vähän heikentyneitä vieraslajien ja kulumisen seurauksena. Kallioiden paahteisia harvinaisen monipuolisella puustolla; vanhoilla männyillä (*Pinus sylvestris*) sekä haavoilla (*Populus tremula*), tammilla (*Quercus robur*), vaahteroilla (*Acer platanoides*), rauduskoivuilla (*Betula pendula*), pylväskatajilla (*Juniperus communis*) ja raidoilla (*Salix caprea*). Aluskasvillisuus on heinävaltainen nurmiröhlillä (*Agrostis capillaris*) sekä metsälauhalla (*Avenella flexuosa*) ja paikoin niukkakasvuinen kuivan kasvupaikan ja kulumisen takia, mutta alueella kasvaa myös mäkitervakkoa (*Viscaria vulgaris*), pölkkyruohoa (*Turritis glabra*), kalliokieloa (*Polygonatum odoratum*), ahosuolaheinää (*Rumex acetosella*) ja ahomansikkaa (*Fragaria vesca*), jotka indikoivat kasvustoina karua parempaa kasvualustaa (Kuva 2-1). Lisäksi kallioilla kasvaa jäkäliä ja sammalia.

Kuva 2-1. Paahteisella kalliolla kasvaa vanhoja kitukasvuisia mäntyjä ja pylväskatajia, sekä nuorempia koivuja ja vaahteraa. Kuvattu kuviosta 5. © Sonja Still

Kuva 2-2. Luontotyyppien kuviorajat.

Lehdot ovat pääasiassa tuoreita ja keskiravinteisia lehtoja (VU), joiden edustavuusluokat vaihtelevat hyvästä kohtalaiseen ja luonnontilaisuus on keskimäärin heikentynyt vieraslajien ja kulumisen seurauksena, mutta alueelta löytyy myös luonnontilaisiksi luokiteltuja kuvioita (Kuva 2-3 ja 2-4). Lehtojen puusto on monipuolinen ja erirakenteinen, jossa kookkaiden koivujen lisäksi kuvioilla kasvaa raitaa, vaahteraa, pihlajaa (*Sorbus aucuparia*), mäntyä ja haapaa eri ikäluokkina. Lahopuita löytyy melko runsaasti. Aluskasvillisuuden valtalajit ovat mustikka (*Vaccinium myrtillus*), käenkaali (*Oxalis acetosella*), sananjalka (*Pteridium aquilinum*), kyläkellukka (*Geum urbanum*), koiranheinä (*Dactylis glomerata*), nurmirölli ja metsäalvejuuri (*Dryopteris carthusiana*). Pohjakerroksessa esiintyy metsä- ja lehtosammalia.

Kuva 2-3. Luonnontilassa oleva tuore keskiravinteinen lehto hyvällä edustavuudella. Kuvattu kuvioista 3. © Sonja Still

Kuva 2-4. Heikentynyt ja nuori tuore keskiravinteinen lehto kohtalaisella edustavuudella ojituksen ja kulttuurivaikutteisuuden seurauksena. Kuvattu kuviosta 11. © Sonja Still

Rehevämmät lehdot kuuluvat tuoreisiin runsasravinteisiin lehtoihin (EN) tai vaahteralehtoihin (NT) riippuen ylipuuston ja aluskasvillisuuden valtalajista. Tuoreiden runsasravinteisten lehtojen ylispuustossa kasvaa vanhoja mäntyjä ja hieskoivuja (*Betula pubescens*) sekä nuorempaa vaahteraa, haapaa ja pihlajaa (Kuva 2-5). Pensasto on paikoittain tiheää tuomilla (*Prunus padus*) ja nuorilla pihlajilla, sekä aluskasvillisuudessa valtalajeina ovat käenkaali, kiolo (*Convallaria majalis*), kyläkellukka, lehtonurmikka (*Poa nemoralis*), jänönsalaatti (*Lactuca muralis*) ja vuohenputki (*Aegopodium podagraria*). Fastholman jalopuulehdot ovat melko edustavia vaahteralehtoja (Kuva 2-6), joissa puuston valtalajit ovat eri-ikäistä vaahteraa ja näiden lisäksi kasvaa kookkaita ja vanhoja koivuja ja mäntyjä, raitaa, tervaleppää (*Alnus glutinosa*), pihlajaa sekä Fastholman luoteisosassa vanhasta pihapiireistä jääneitä tarhaomenapuita (*Malus domestica*). Lahopuuta on melko runsaasti. Runsaravinteisen aluskasvillisuuden valtalajit vaihtelevat mosaikkimaisesti lajeilla kiolo, käenkaali, lehtokorte (*Equisetum pratense*) valkovuokko (*Anemone nemoralis*), vuohenputki, lehtonurmikka, kyläkellukka, soreahiirenporras (*Athyrium filix-femina*) ja jänönsalaatti. Lehdot rehevällä aluskasvillisuudella ovat tärkeitä lehtometsälinnuille sekä erirakenteinen ja vanha puusto on arvokasta luonnon monimuotoisuudelle.

Kuva 2-5. Tuore runsaravinteinen lehto kohtalaisella edustavuudella kuluneisuuden ja vieraslajien seurauksena. Kuvattu kuviosta 20. © Sonja Still

Kuva 2-6. Vaahteralehto eri-ikäisillä vaahteroilla. Kuvattu kuviosta 25. © Sonja Still

Kosteat keskiravinteiset lehdot ovat tervaleppä- ja hieskoivuvaltaista soreahiirenporras-käenkaalilehtoa (Kuva 2-7). Pensastossa paikoittain tiheästi tuomea ja aluskasvillisuudessa kasvavat käenkaali, jättipalsami, kyläkellukka (*Geum urbanum*), soreahiirenporras, lehtotähtimö (*Stellaria nemorum*), rönsyleinikki (*Ranunculus repens*), sekä haitalliset vieraslajit rikkapalsami (*Impatiens parviflora*) ja jättipalsami (*Impatiens glandulifera*).

Kuva 2-7. Tervaleppä- ja hieskoivuvaltainen soreahiirenporras-käenkaalilehto. Kuvattu kuviosta 15. © Sonja Still

Fastholma on vanha asuinpaikka, ja muuttunut vanhoista pihapiireistä ja pelloista istutusmetsiköksi, hakamaiksi ja lehdoksi. Alueelta löytyy pienialaisesti vanhaa pitkälle metsittyneitä pihapiirejä, joihin osan on istutettu kuusia (*Picea abies*) vanhalle ojitetulle pellolle (Kuva 2-8). Pihapiirien vanhat rakenteet, kuten kiviaidat ja maankellari ovat edelleen havaittavissa. Kuusiryhmien välissä on sekalaista eri-ikäistä lehtipuustoa kuten vaahteraa ja haapaa. Tiheiden kuusiryhmien pohjakerroksessa kasvaa niukasti käenkaalia ja sananjalkaa, muutoin maapohja on lähes kokonaan paljas. Osa metsäalueista on sekapuustoista metsää (ei LuTu), joka on paikoittain istutettu ja hoidettu. Ylispuustoon kuuluvat kuusi, haapa, mänty ja koivu (Kuva 2-9). Pensaskerros on osittain tiheää tuomi- ja taikinamarjapensaikkaa (*Ribes alpinum*), sekä pihlaja- ja vaahterataimikkoa. Kenttäkerroksen yleisimmät lajit ovat vuohenputki, käenkaali, kyläkellukka ja mustikka.

Kuva 2-8. Vanhaa metsittyynyttä pihapiiriä, jossa istutettuja kuusia vanhalla ojitetulla pellolla. Pihapiirin vanhat rakenteet, kuten kiviaidat ja maankellari ovat edelleen havaittavissa. Kuvat otettu kuviosta 4. © Sonja Still

Kuva 2-9. Sekapuustoinen ja kerroksellinen ulkoilureitin varren metsä. Kuvattu kuviosta 13. © Sonja Still

Jalopuuhakamaaksi (CR) muuttunut entinen pelto on rehevää ja korkeakasvuista (Kuva 2-10). Kookkaiden tammien ja vaahteroiden seassa on yksittäisiä vanhoja mäntyjä sekä nuorempaa vaahteraa ja tuomiryhmiä. Pensastossa on myös pihasyreeniä (*Syringa vulgaris*), taikinamarjaa ja orjanruusua (*Rosa caesia* -ryhmä), sekä terttuseljaa (*Sambucus racemosa*). Aluskasvillisuus on rehevä ja heinävaltainen kulttuurivaikutteisella lajistolla; vuohenputki, koiranputki (*Anthriscus sylvestris*), koiranheinä (*Dactylis glomerata*), nurmipuntarpää (*Alopecurus pratense*), aitovirna (*Vicia sepium*), rönsyleinikki ja niittyjuola (*Elytrigia repens*). Alueen eteläpuolella on kosteampaa ja ojitettua niittyä, jossa puutarhakasvi suikeroalpi (*Lysimachia nummularia*) ja haitallinen vieraslaji valkokarhunköynnös (*Convulus sepium*) kasvavat runsaina. Luontotyypin edustavuus on huono rehevöitymisen, hoitamattomuuden ja vieraslajien seurauksena.

Kuva 2-10. Vanhasta pihapiiristä ja pellostä alue on muuttunut jalopuuhakamaaksi huonolla edustavuudella. Kuvattu kuviosta 8. © Sonja Still

Fastholman luoteisosassa on toinen kalliainen vanha asuinpaikka, joka on pensoittumassa ja muuttunut sekapuuhakamaaiseksi (CR). Puusto on eri-ikäinen ja valtapuustoon kuuluu vaahteraa, pihlajaa, tuomea, vanhat koivut ja männyt sekä pihasyreenit (Kuva 2-11). Aluskasvillisuus vaihtelee kuivista pienruohomaisista niittyilaukuista tuoreisiin ja reheviin niittyihin.

Kuva 2-11. Vanhasta pihapiiristä ja pellostä alue on muuttunut sekapuuhakamaaksi kohtalaisella edustavuudella. Kuvattu kuviosta 23. © Sonja Still

Maankohoamisen myötä osa alueesta on kehittynyt nuoreksi tervaleppäluhdaksi (Kuva 2-12). Nuorien tervaleppien seassa kasvaa nuoria hieskoivuja ja pihlajaa. Luhta on ojitettu ulkoilutietä ja polkua pitkin. Kuivina kesinä luhta pääsee kuivumaan monin paikoin. Kenttäkerroksen yleisimmät lajit ovat mesiangervo (*Filipendula ulmaria*), suo-orvokki (*Viola palustris*), kurjenjalka (*Comarum palustre*), ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*) ja soreahiirenporras. Paikoin kuviolla kasvaa haitallinen vieraslaji rikkapalsami.

Kuva 2-12. Nuori tervaleppäluhta. Kuvattu kuviosta 17. © Sonja Still

Ison tervaleppäluhdan tuntumassa on kostea koivikko, joka on entisen pellon pohjalle kehittyntä korkeakasvuista koivuvaltaista metsää (Kuva 2-13). Koivut vaikuttavat istutetuilta ja niiden seassa kasvaa satunnaisesti haapaa, raitaa ja nuorempia kuusia. Pensastossa on paikoittain tiheämpää pihlajataimikkoa. Aluskasvillisuus on korkeakasvuista, rehevää ja lajisto muistuttaa umpeenkasvan hakamaan lajistoa.

Kuva 2-13. Entinen pelto on kehittynyt korkeakasvuiseksi koivuvaltaiseksi metsiköksi. Kuvattu kuvioista 19. © Sonja Still

Havumetsävyöhykkeen noro (DD) on kausikuiva ja pysyvästi maastossa havaittavan uoman muotoaan pienvirtavesi (Kuva 2-14), jonka saa alun pienestä ruohokorvesta (EN) (Kuva 2-15).

Kuva 2-14. Havumetsävyöhykkeen kausikuiva noro. Kuvattu kuviosta 26. © Sonja Still

Kuva 2-15. Ruohokorpi huomionarvoisella kasvilajilla raate. Kuvattu kuviosta 24. © Sonja Still

Fastholman vesirajaa pitkin valtaa tiheä ja korkeakasvuinen ruovikko (Ei LuTu), jossa järviruo'on (*Phragmites australis*) lisäksi kasvaa ranta-alpi ja haitallinen vieraslaji valkokarhunköynnös (kuva 2-16).

Kuva 2-16. Korkeakasvuinen ja järviruokovaltainen merenrantaniitty. Kuvattu kuvioista 21. © Sonja Still

Taulukko 2.3: Yhteenveto kohteen luontotyypeistä. Edustavuus: 1 (Erinomainen), 2 (Hyvä), 3 (Kohtalainen), 4 (Heikko) ja 0 (Ei luontotyyppi). Luonnontilaisuus: 1 (Luonnontilainen), 2 (Vähän heikentynyt), 3 (Heikentynyt) ja 4 (Täysin muuttunut). Kuluneisuus: 1 (Ei kuluneisuutta), 2 (Kuluneista havaittavissa) ja 3 (Voimakkaasti kulunut).

Kuvion numero	Luontotyyppi	Uhanalaisluokka	Pinta-ala (ha)	Edustavuus	Luonnon-tilaisuus	Kuluneisuus
1	Keskiravinteiset avoimet laakeat kalliot	NT	1,1	2	3	3
2	Keskiravinteiset avoimet laakeat kalliot	NT	0,2	2	2	2
3	Tuoreet keskiravinteiset lehdot	VU	0,8	2	1	2
4	Istutettu kuusikko	-	0,1	0	4	1
5	Keskiravinteiset avoimet laakeat kalliot	NT	0,3	2	1	1
6	Tuoreet keskiravinteiset lehdot	VU	0,7	2	2	3
7	Tuoreet keskiravinteiset lehdot	VU	0,8	3	3	1
8	Jalopuuhakamaa	CR	0,5	4	4	1
9	Keskiravinteiset avoimet laakeat kalliot	NT	0,8	2	1	1
10	Tuoreet keskiravinteiset lehdot	VU	0,5	3	2	2
11	Tuoreet keskiravinteiset lehdot	VU	0,9	3	3	2
12	Keskiravinteiset avoimet laakeat kalliot	NT	0,1	4	4	1
13	Sekametsä	-	1,0	0	4	1
14	Tuoreet keskiravinteiset lehdot	VU	2,0	3	3	3
15	Kosteat keskiravinteiset lehdot	NT	0,3	3	3	2
16	Tervaleppäluhdat	EN	0,3	4	3	1
17	Tervaleppäluhdat	EN	2,8	3	2	2
18	Sekametsä kalliokumpareella	-	0,5	0	4	2
19	Koivikko	-	2,0	0	4	1
20	Tuoreet runsasravinteiset lehdot	EN	0,7	3	2	2
21	Ruovikko	-	0,4	0	4	1
22	Vaahteralehto	NT	0,4	2	3	2
23	Sekapuuhakamaa	CR	0,2	3	3	2
24	Ruohokorpi	EN	0,2	0	1	1
25	Vaahteralehto	NT	0,6	2	2	2
26	Havumetsävyöhykkeen norot	DD	0,1	2	2	1

2.4 Lepakot

Suunniteltu suojelualue sisältyy Helsingin luontotietojärjestelmässä rajattuun paikallisesti arvokkaaseen lepakkoalueeseen (Herttonimen Fastholma / C-luokka). Kauden 2003 selvityksessä tärkeän lepakkoalueen rajausta on ollut huomattavasti pienempi käsittäen vain Fastholman läntisen osan (Siivonen, 2004). Kauden 2014 selvityksessä lepakoille tärkeää aluetta oli laajennettu käsittämään koko kaavailtu suojelualue (Wermundsen, Nieminen & Asikainen, 2014). Alue on lepakoille sopivaa saalistusympäristöä (ainakin pohjanlepakoita ja vesisiippoja), ja suojelualueen tuntumassa on myös potentiaalisia lepakoiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja (vanhat rakennukset, huoltotunneli ja varastoluola). Varastoluolasta on vuoden 2004 raportin (Siivonen) mukaan havaittu talvehtiva pohjanlepakko "joitain vuosia sitten".

2.5 Linnut

Fastholman pensaikko- ja metsäalueen linnustosta on perustietoa muun muassa Helsingin lintuatlaksessa (Pakkala ym. 1998). Fastholman ja Saunalahden pohjukan ranta- ja metsäalueilla on tuolloin havaittu pesivänä tai mahdollisesti pesivänä muun muassa hömötiainen, kivitasku, käki, luhtakerttunen, pensassirkkalintu, pikkulepinkäinen, pikkutikka, punavarpuunen, satakieli, viitakerttunen ja viitasirkkalintu.

Alueen harvalukuisen lajistoon kuuluvat edellä mainittujen lisäksi myös pikkutylli, uuttukyyhky, pikkusieppo ja punatulku (Ellermaa 2018, Sarvanne 2021).

Linnustollisesti Fastholman alue liittyy viereiseen Vanhankaupunginlahden alueeseen, ja Fastholman viereisissä ruovikoissa tavattuja harvalukuisia pesimälajeja ovat muun muassa kaulushaikara, rastaskerttunen, ruokosirkkalintu ja viiksitimali (Sarvanne 2021).

Fastholman alueella on lintuharrastajilla ollut perinteisesti myös talvilintujen ruokintaa, ja ruokinnoilla on havaittu myös harvalukuisia talvehtijoita ja harvinaisia lajeja. Pöllöistä lehto-, viiru-, sarvi- ja varpuspöllö sekä huuhkaja ovat näyttäytyneet Fastholman alueella. Harvalukuisia talvehtijoita ovat olleet rautiainen, punarinta, pähkinänakkeli, pikku-, valkoselkä- ja pohjantikka. Harvinaisempia lajeja ovat olleet viita- ja valkopäätiainen.

2.6 Käävät

Alueen kääpä- ja orvakaslajistoa on inventoitu vuonna 2018. Luonnonsuojelualue sijaitsee kahdella eri kääpäinventoinneissa arvokkaaksi todetulla kohteella. Lähes koko luonnonsuojelualueen laajuinen on "Viikin eteläosan metsät: Fastholma ja Saunalahden itäpuolinen metsä", joka on kaikkien arvokkain I-luokan kääpäalue. Luonnonsuojelualueeseen sisältyy osia myös "Viikin eteläosan metsät: Mäenlaskijantien metsä", joka on II-luokan kääpäaluetta. Tällöin ensin mainitulta alueelta löydettiin yhteensä 59 kääpäalajia ja alueen lajeissa oli 29 indikaattorilajia (näistä 24 kääpiä). Inventointiaikaan (11 maastotyötuntia) suhteutettuna sekä alueen lajimäärä, että havaittujen indikaattorilajien kokonaismäärä on Helsingin oloissa melko korkea (Savola, 2021). Jälkimmäiseltä alueelta havaittiin 50 kääpäalajia, mikä on selvitysaikaan suhteutettuna korkea lajilukumäärä. Kohteelta ha-

vaituissa lajeissa on 21 indikaattorilajia (näistä 19 kääpiä). Inventointiaikaan suhteutettuna havaittujen indikaattorilajien kokonaismäärä on Helsingin oloissa melko korkea (Savola, 2021).

Huomionarvoisimpia lajeja ovat olleet: kastanjakääpä (*Polyporus badius*) VU, korpiludekääpä (*Skeletocutis odora*) NT, rusokantokääpä (*Fomitopsis rosea*) NT ja rustikka (*Aporpium canescens*) NT sekä kittikääpä (*Ceriporiopsis aneirina*) ja harvinainen mailakääpä (*Rigidoporus undatus*) (Savola, 2021).

Muita kohteen Helsingissä harvinaisia lajeja ovat kurttusieni (*Sparassis crispa*), lehtokääpä (*Antrodiella romellii*), maitokääpä (*Postia lactea*), paperiludekääpä (*Skeletocutis papyracea*), punakerikääpä (*Ceriporia purpurea*), rosokääpä (*Hyphodontia paradoxa*), poimulakkikääpä (*Osteina undosa*), rosokka (*Porotheleum fimbriatum*), verivahakääpä (*Physisporinu sanguinolentus*) sekä savukääpä (*Bjerkandera fumosa*) (Savola, 2021).

2.7 Merkittävä lajisto

Alueen merkittävintä ja huomionarvoista lajistoa löytyy erityisesti linnuista, sekä pesivinä, että talvehtivina. Talvella alueella on tavattu tikkoja ja pöllöjä, kesällä rantametsien ja lehtojen lajit ovat hyvin edustettuina. Putkilokasveista esiin voidaan nostaa lehtotähtimö, lehtopalsami, ruotsinpihlaja ja rautanokkonen, jota tosin ei löydetty kesinä 2022–2023. Lepakoista alueelta mainitaan havaitun pohjanlepakon ja vesisiipan. Alueen metsät indikoivat kuitenkin myös potentiaalia muillekin lepakoille kuten viiksisiippalajeille, korvayökölle ja pikkulepakolle. Viitasammakosta ei ole ilmeisesti tehty havaintoja alueelta, mutta hyvin läheltä lajia on tavattu. Lajin esiintymistä ei ole selvitetty kattavasti. Huomionarvoisia kääpiä on esitelty kappaleessa 2.6.

Huomionarvoiset lajit esitetään ryhmittäin alla olevissa taulukoissa ja osin kartoilla, jos niistä on luotettavaa sijaintitietoa.

Kuva 2-17. Kartta. Uhanalaisten ja huomionarvoisten putkilokasvilajien esiintymät.

Uhanalaisuusluokitus: RE = hävinnyt, CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, DD = puutteellisesti tunnettu, RT = alueellisesti uhanalainen (metsäkasvillisuusvyöhykkeessä 1b hemiboreaalin, Lounainen rannikkomaa).
 Putkilokasvien muu status: kunnallisesti merkittävät Kurton mukaan (2020). Luetellaan Helsingissä uhanalaiset ja ”muuten huomionarvoiset”. Muuten huomionarvoiset = lajit eivät ole valtakunnallisella punaisella listalla eivätkä alueellisesti uhanalaisia, mutta vaateliaisuudellaan ja paikallisella harvinaisuudellaan osoittavat yhdessä niiden kanssa luonnoltaan arvokkaimpia alueita Helsingissä. Helsingissä uhanalaisiin merkitään kunnallisen uhanalaisuusluokan perään k-tunnus (esim. VUK) ja muuten huomionarvoisiin (M).

Taulukko 2.5a Merkittävä lajisto, putkilokasvit.

Laji	Rauhoitettu	Luontodirektiivi	Uhanalaisuus	Muu status	Kuviot
Lehtopalsami			M		24
Lehtotähtimö			M		15
Saksankirveli			M		7
Ruotsinpihlaja			M		7, 3
Rantayrtti			M		8
Kotkansiipi			M		15, 16
Iharuus			M	perinnebiotoopeilla huomionarvoinen	22
Lehtokorte			M		25
Raate			M		24
Rautanokkonen			NT		Ei havaittu 2022–2023

Taulukko 2.5b Merkittävä lajisto, käävät

Laji	Rauhoitettu	Luontodirektiivi	Uhanalaisuus	Muut huomiot	Kuviot
Kastanjakääpä			VU		Ei tiedossa
Korpiludekääpä			NT		Ei tiedossa
Rusokantokääpä			NT		Ei tiedossa
Rustikka			NT		Ei tiedossa
Kittikääpä			NT		Ei tiedossa

Taulukko 2.5c Merkittävä lajisto, linnut.

Laji	Lintudirektiivi	Uhanalaisuus	Muut huomiot	Kuviot
Rantasipi		LC	Kansainvälinen vastuu laji	
Pikkutylli		NT		
Varpuspöllö	On	VU	Talvella	
Pikkutikka				
Palokärki	On			
Valkoselkätikka		VU	Talvella	
Västäräkki		NT		
Sirittäjä				
Kultarinta				
Ruokokerttunen		NT		
Viitakerttunen				
Luhtakerttunen				
Pensaskerttu		NT		
Pikkulepinkäinen				
Pähkinänakkeli		VU	Talvella	
Harakka		NT		
Viherpeippo		EN		
Punavarpunen		NT		
Pajusirkku		VU		

Taulukko 2.5d Merkittävä lajisto, lepakot.

Laji	Rauhoitettu	Luontodirektiivi	Uhanalaisuus	Muut huomiot	Kuviot
Pohjanlepakko	Kyllä	x	LC		Ei tiedossa
Vesiippa	Kyllä	x	LC		Ei tiedossa

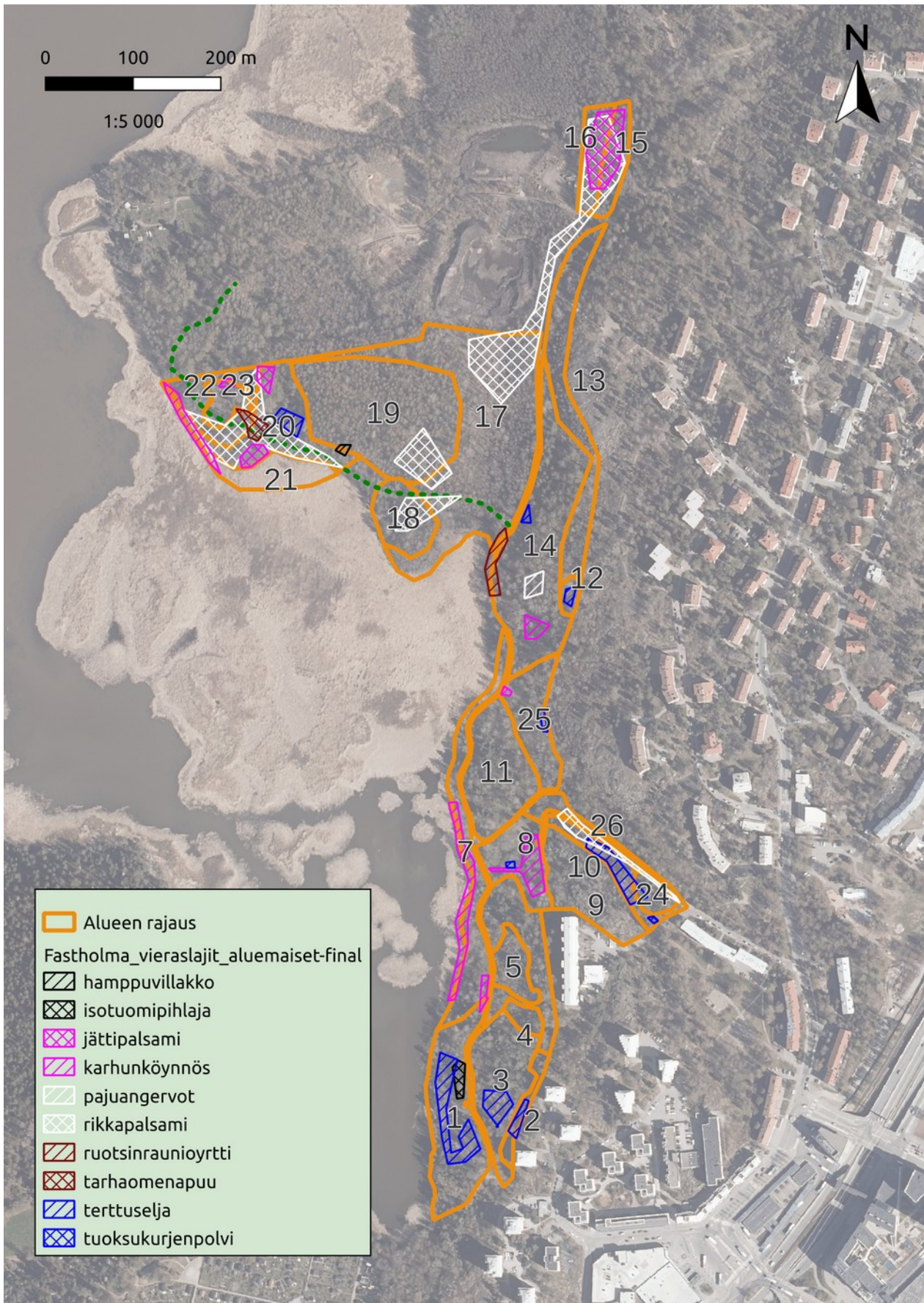
2.8 Haitalliset vieraslajit

Vieraslajeja alueella esiintyy valitettavan runsaasti. Haastavimpia niistä ovat luonnon kannalta jätti- ja rikkapalsami sekä valkokarhunköynnös. Lajitietokeskuksen havaintoihin Fastholmasta oli ilmoitettu myös espanjansiruetanoita (*Arion vulgaris*). Tarhaomenapuun torjunnalle ei ole tarvetta, sillä alueella ei esiinny metsäomenapuuta (*Malus sylvestris*), jolle tarhaomenapuu voisi olla riski risteytymisen kautta.

EU = EU:n vieraslajiluettelon laji, K1 = kansallisen vieraslajiluettelon laji, K2 = kansalliseen vieraslajiluetteloon kuulumaton laji, joka on kansallisen vieraslajistrategian (2012) mukaan haitallinen vieraslaji, H = Helsingin kaupungin vieraslajilinjauksen mukaan torjuttava laji

Taulukko 2.6 Haitalliset vieraslajit.

Laji	Status	Kuviot
Rikkapalsami	K1	10, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24
Jättipalsami	EU	15, 16, 17, 20, 23
Hamppuvillakko	K1	19
Tertuselja	K2	1, 2, 3, 8, 9, 12, 13, 20, 25
Karhunköynnös	K2	7,8, 14, 21, 25
Isotuomipihlaja	K2	1
Ruotsinraunioyrtti	K2	17
Pajuangervo -ryhmä	Suomessa havaitut vieraslaji, jota ei ole vielä määritetty asetuksissa (vieraslajit.fi).	14
Tuoksunkurjenpolvi	Uusi tulokaslaji, paikallisesti ja kasvullisesti leviävä	10
(Tarhaomenapuu	K2	20, 22)
Espanjansiruetana	K	7, 19

Kuva 2-18. Kartta haitallisten vieraslajien (putkilokasvit) esiintymistä.

3 Virkistyskäytön nykytila

Fastholman alue on tärkeä lähivirkistysalue Herttoniemen asukkaille, mutta myös kauempaa tuleville ihmisille, jotka haluavat nauttia Vanhankaupunginlahden rannoista ja luonnosta. Vanhankaupunginlahtea kiertävä pääreitti kulkee Fastholman kautta Saunalahden itärannalla. Ulkoilutien itäpuolella Herttoniemen rinteessä on useita hyviä ulkoilupolkuja ja poluilta on yhteys Herttoniemen urheilukentälle tai aina kauemmas Viikkiin tai Kulosaareen asti.

Alueella käy paljon mm. lintuharrastajia, sillä Fastholman länsikärjessä on lintutorni ja alueella on talvisin ollut lintujen ruokintaa. Ruokintapaikka on vuosien varrella houkutellut myös pöllöjä ja muita harvinaisia lintuja, joita lintuharrastajat ja -kuvaajat ovat tulleet katsomaan.

Alueen virkistyskäyttöä hieman haittaa lumenvastaanottoalue ja sinne suuntautuva kuorma-autoliikenne, joka voi aiheuttaa vaaratilanteita. Alueen reitistö on osin rakentamatonta, ja hoidettua alueen kiertävää lenkkiä ei ole, vaan Fastholman metsän eteläreunaa kiertää luontaisesti syntynyt polku. Alueen eteläosan kallioilla on poltettu nuotioita, vanhoja nuotionpohjia on useita. Virallista tulipaikkaa alueella ei ole.

Alue on saavutettavissa julkisilla liikennevälineillä helpoiten etelästä Herttoniemen metroasemalta, josta matkaa alueen etelärajalle on reilut 400 metriä.

Taulukko 3 Virkistyskäytön nykytila.

Virkistyskäytön muodot	<p>Alueella on paljon virkistyskäyttöä. Ulkoilijat tulevat alueelle viereisiltä asutusalueilta, mutta myös kauempaa, sillä alueen kautta kulkee Vanhankaupunginlahtea kiertävä ulkoilureitti.</p> <p>Alueella on ainakin seuraavia virkistyskäytön toimintoja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kävely, sauvakävely ● Lenkkeily ● Kuntoportailla kävely. ● Pyöräily ● Koiran ulkoilutus ● Luonnon tarkkailu, erityisesti lintujen tarkkailu ja valokuvaus ● Rauhoittuminen, luonnosta nauttiminen ● Hiihto
-------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> ● Geokätköily <p>Alueen kautta kulkee runsaasti työmatkapyöräilijöitä. Lumisina talvina myös hiihtäjiä liikkuu ulkoilureittejä pitkin.</p>
Kävijämäärä/ käyttöpaine	Alueen kautta liikkuu paljon ihmisiä, erityisesti työmatkapyöräilijöitä, mutta myös muita ulkoilijoita, jotka kiertävät Vanhankaupunginlahtea.
Reitit	Vanhankaupunginlahtea kiertävä pääulkoilutie kulkee alueen kautta lähellä rantaa. Lisäksi ylempänä rinteessä on samansuuntainen ulkoilureitti ja yhdysreittejä. Fastholman metsän alueella on polkuja ja lintutornille menevä polku.
Nykyiset palvelurakenteet	Vanhankaupunginlahtea kiertävän ulkoilutien varrella on muutamia penkkejä ja opastauluja. Suurempi opastaulu on ollut Fastholmaan menevän tien ja ulkoilureitin risteyksessä. Entisen hyppymäen rinteessä on kuntoportaat. Fastholman länsireunalla, suunnitellun suojelualueen ulkopuolella on lintutorni.
Saavutettavuus ja kulku alueelle	Alue on melko hyvin saavutettavissa Herttoniemestä Hiihtäjätien, Mäenlaskijantien ja Mäyrätien kautta. Herttoniemen metroasemalle on matkaa alle 500 metriä, linja-autolla pääsee myös Hiihtomäentien varteen. Lähimmät kaupunkipyöräasemat ovat Hiihtäjäntiellä, Karhutiellä ja Hiihtomäentiellä. Pysäköintipaikkoja löytyy lähialueen katujen varsilta sekä Herttoniemen urheilukentän vierestä.

Kuva 3-1. Kuntoportaatt entisen hyppyrinmäen alastulorinteen vieressä. © Rauno Yrjölä

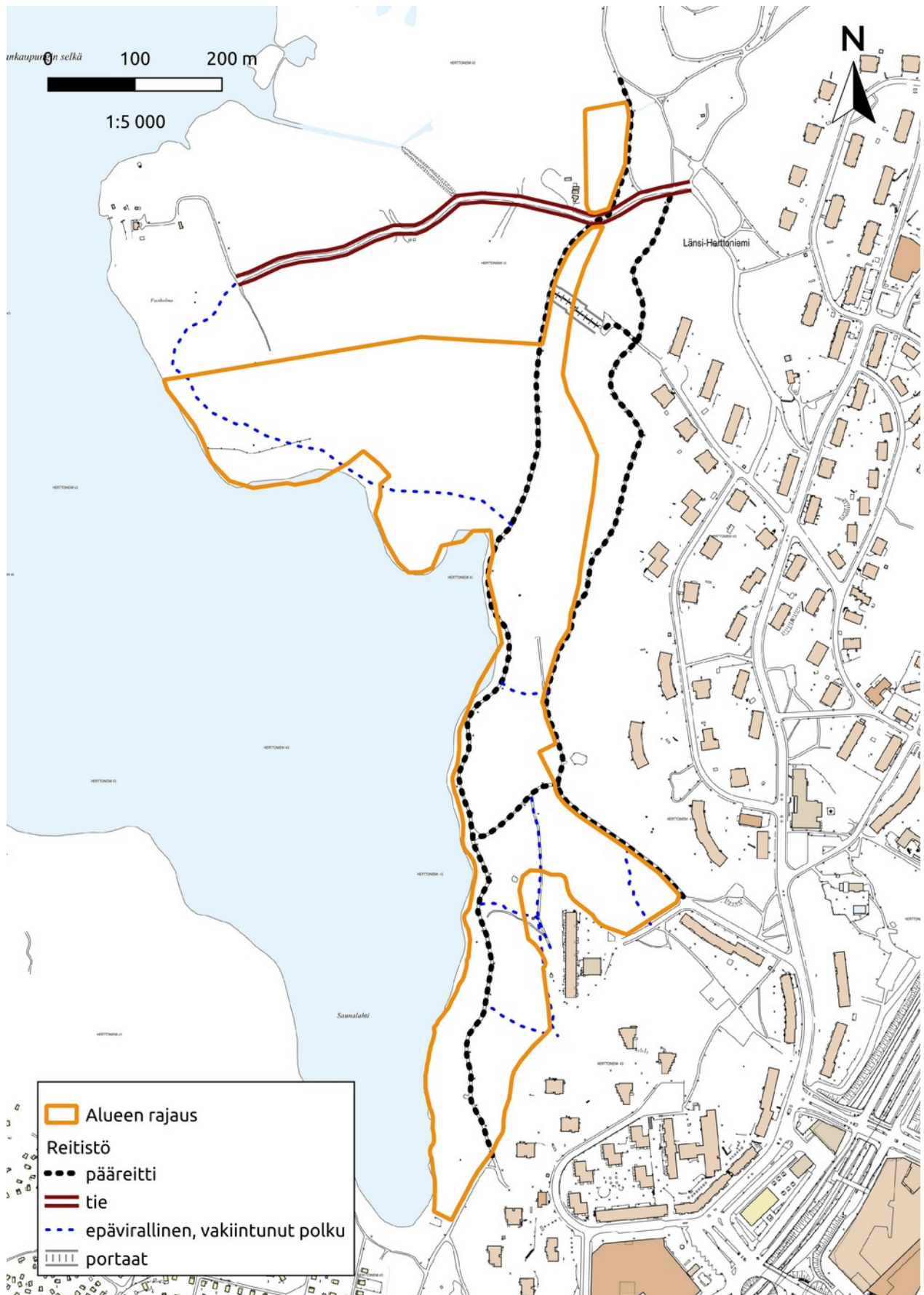

Kuva 3-2. Penkki ja opastaulu. Palvelurakenteiden töhriminen on ongelma, niin kuin monilla muilla-kin Helsingin alueilla. © Rauno Yrjölä

Kuva 3-3. Fastholman lumenvastaanottopaikka ja oksien keräysalue. Osin tämän alueen takia Fastholman aluetta toivottiin kehitettävän, kun asukkailta kysyttiin Vanhankaupunginlahden alueen parannettavia paikkoja hoito- ja käyttösuunnitelmaa. © Rauno Yrjölä

Kuva 3-4. Fastholman alueet ulkoilureitit ja kuntoportaat.

4 Uhkatekijät

Fastholman alueen uhkatekijöitä ovat vieraslajit sekä alueen kuluminen ja häiriö liiallisen käytön takia. Vieraslajien tilannetta tulee seurata ja tarvittaessa poistaa niitä säännöllisesti.

Alueen virkistyskäyttö todennäköisesti lisääntyy entisestään. Virkistyskäyttöön liittyy myös muutamia uhkatekijöitä, kallioilla ja rannoilla on tehty mm. nuotiota ja käytetty kertakäyttögrillejä, joista tuli voi levitä alueelle ja viereiseen ruovikkoon. Roskaaminen voi lisääntyä. Nykyisellään myös toimiva lumenvastaanottoalue voi muodostaa uhkia luonnonsuojelualueen luontotyypeille likaantuneen veden valuntana ja roskien sekä hiekoitushiekan ja –soran leviämisenä suojelualueen puolelle. Alueen toimilupa on umpeutumassa ja kohde on uudelleen suunnittelussa. Kaavan ja suunnittelun on tarkoitus huomioida nämä mahdolliset uhkatekijät, mutta myös luoda alueelle keinoelinympäristöjä (altaita) ainakin sammakkoeläimille.

Uhkien toteutumisen arvioitu ajankohta ja voimakkuus ilmoitetaan numeerisena luokkana alla olevassa taulukossa.

o *Ajankohta:*

1= *Välitön uhka*

2 = *1–5 vuoden sisällä*

3 = *5–10 vuoden sisällä*

o *Voimakkuus:*

1 = *Lievä uhka: selviä, mutta ei peruuttamattomia muutoksia luontotyypeissä tai lajistossa.*

2 = *Keskivakava uhka: merkittäviä muutoksia tai yksipuolistumista luontotyypeissä tai lajistossa; osa muutoksista peruuttamattomia.*

3 = *Vakava uhka: osa alueen suojeluarvoista tai kaikki arvot vaarassa kadota.*

Taulukko 4.1 Uhkatekijät.

Uhka	Ajankohta	Voimakkuus
Rakennetun ympäristön laajeneminen alueen reunoilla, Herttoniemen mahdollinen täydennysrakentaminen.	3	2
Vieraslajien leviäminen ja sitä seuraavat luontaisen lajiston muutokset.	2	3
Virkistyskäytön aiheuttamat uhat (roskaantuminen, avotulen teko ranta-alueilla ym).	1	2
Tallaantuminen	1	3
Reitistön ja polkujen hallitsematon laajentuminen nykyisten ulkopuolelle. Ihmiset esimerkiksi kiertävät kosteita kohtia ja polut levenevät. Tai syntyy uusia oikopolkuja.	1	2
Lemmikkieläinten ulkoilutuksen aiheuttama uhka eläinlajistolle.	1	2
Ilmaston muutos ja sään ääri-ilmiöt sekä niihin liittyvät ilmiöt (esim. kirjanpainajakuoriaisten ja muiden hyönteisten tuhot)	1	2

Kuva 4-1. Rantakallioilla kielletään tulenteko, mutta alueilla käytetään kertakäyttögrillejä ja myös luvattomien nuotioiden jälkiä löytyy. © Rauno Yrjölä

5 Luonnonhoidon suunnitelma

5.1 Luonnonhoidon toimenpiteet

Tulevilla luonnonhoitotoimenpiteillä pyritään ainakin selvittämään, onko arvokkaimman tervaleppäkorven ennallistaminen mahdollista parantamalla sen vesitaloutta patoamalla, ottamalla yksi keto-/hakamaakohde jatkohoitoon umpeenkasvun estämiseksi ja jatkamalla vieraslajitorjuntaa kaikilla niillä kuvioilla, joille haitallisia vieraslajeja on levinnyt. HKS:llä on tarkoitus myös mahdollistaa lahoppuuston tuottaminen alueelle, joka lisäisi lahoppuuta ja parantaisi muun muassa valkoselkätikan talvehtimismahdollisuuksia alueella sekä muun lahoppuustosta riippuvaisen lajiston määrää.

Kuvion 19 alueelta on osallistamisprosessissa noussut esille, että metsässä on vanhoja romuja ja jätettä. Asia on suositeltavaa selvittää ja mikäli jätteen kerääminen pois on mahdollista ilman suurempia kaivamisia, voidaan se toteuttaa lintujen pesimä- ja kasvien kasvukauden ulkopuolella.

Taulukko 5.1 Keskeisimmät luonnonhoidon toimenpiteet

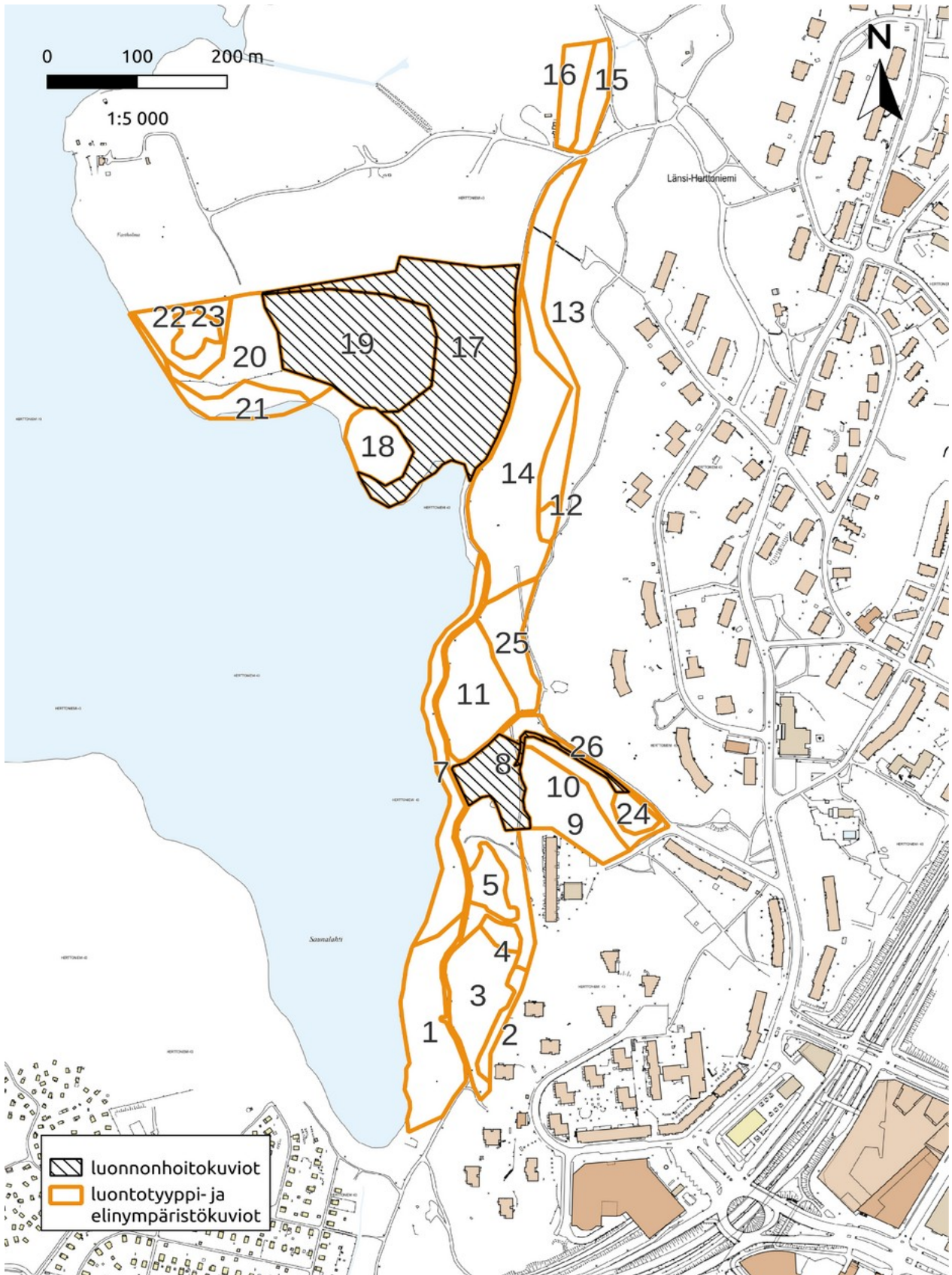
Kuvio 8	
Toimenpide	Niitto ja/tai laidunnus
Tavoite	Palauttaa hakamaan ja niityn lajistoa, lisätä avoimuutta ja ehkäistä umpeenkasvua.

Kuvio 17	
Toimenpide	Vesitalouden parantaminen
Tavoite	Palauttaa tervaleppäluhdan lajistoa, estää kuivumista, pidättää vettä pidemmälle kesään. Tervaleppäluhdan ennallistamista arvioitaessa on ensin tehtävä hydrologinen selvitys alueen vesitaloudesta.

Kuvio 19	
Toimenpide	Lahoppuun tuottaminen
Tavoite	Lisätä alueen maa- ja pystylahoppuun määrää.

Kuvio 26	
Toimenpide	Norouoman ennallistaminen
Tavoite	Uoman luonnontilaisuuden parantaminen.

Kuviot esitetään alla myös kuvan 5-1. Kartalla.

Kuva 5-1. Kartta alueen luontotyypeistä ja niistä kuvioista, joille suositellaan hoitoa ja ennallistamista.

5.2 Vieraslajien torjunta

Haitalliset vieraslajit ovat päässeet leviämään laajasti vesistöjä ja ulkoilureittejä pitkin, sekä vanhoilla asuinpaikoilla puutarhakasvit ovat villiintyneet ja leviämässä paikoin laajemmalle. Rikkapalsami kasvaa ja leviää kosteina vuosina alueella runsaasti ja uhkaa myös kotimaisen lehtopalsamin elinpaikkoja. Alueella on selvää torjuntatarvetta eri vieraslajeille. Kaupungin vieraslajeista ja niiden torjunnasta on kirjoitettu opas (Seitapuro, 2018), jonka ohjeita muun muassa ammattimaisessa torjunnassa on suositeltavaa hyödyntää. Espanjansiruetanan osalta torjuntavinkkejä löytyy Vieraslajit.fi -verkkosivustolta, josta alla esitetään lyhennelmä.

Taulukko 5.2 Vieraslajien torjunta.

Laji	Toimenpide	Kuvio
rikkapalsami	Koska palsamit uudistuvat vain siemenistä, perustuu kasvustojenkin hävittäminen siihen, että uusia siemeniä ei päästetä muodostumaan. Siemenistä suurin osa itää heti seuraavana vuonna. Hävitetään niittämällä kaksi kertaa kesässä tai kitkemällä kasvit yksitellen pois mahdollisimman varhain, mielellään jo kukinta-ajan alussa, mutta viimeistään ennen siementen kypsymistä.	10, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24 Runsaana.
jättipalsami	Koska palsamit uudistuvat vain siemenistä, perustuu kasvustojenkin hävittäminen siihen, että uusia siemeniä ei päästetä muodostumaan. Siemenistä suurin osa itää heti seuraavana vuonna. Hävitetään niittämällä kaksi kertaa kesässä tai kitkemällä kasvit yksitellen pois mahdollisimman varhain, mielellään jo kukinta-ajan alussa, mutta viimeistään ennen siementen kypsymistä.	15, 16, 17, 20, 23 Runsaana ryhminä.
terttuselja	Terttuseljapensaita tulee säännöllisesti poistaa moottorisahalla tai raivaussahalla.	1, 2, 3, 8, 9, 12, 13, 25 Yksittäin.
hamppuvillakko	Juurakoita voi yrittää kitkeä ja kaivaa pois maasta. Lajin leviämistä voi hillitä myös katkaisemalla kukinnot ennen kuin siemenet ehtivät kypsyä.	19 Muutama yksilö.
karhunköynnös	Kasvupaikalle juurruttuaan karhunköynnös pysyy paikalla sitkeästi ja sitä on erittäin vaikea hävittää. Torjuntatoimet kannattaa aloittaa katkomalla varret tyvestä. Köynnösten kuivuttua niitä on helpompi purkaa pois muun kasvillisuuden seasta. Juurakoita voi yrittää kitkeä ja kaivaa pois maasta.	7, 8, 14, 21, 25 Runsaana.
isotuomipihlaja	Tehokkainta on kasvin koneellinen poisto juurineen. Sen leviämistä voidaan myös hidastaa katkaisemalla isotuomipihlajan vesat tyvestä. Työ täytyy uusia säännöllisesti, sillä vesominen voi olla voimakasta.	1 Muutama yksilö.
ruotsinraunioyrtti	Kitkemällä tai niittämällä.	17 Useita yksilöitä.
pajuangervo -ryhmä	Parhaiten niihin tehoavat mekaaniset torjunta-	14

Laji	Toimenpide	Kuvio
	keinot, kuten leikkaaminen, näivettäminen ja juurakoiden poistaminen. Kasvuston toistuva alasleikkaus heikentää kasvin elinvoimaa ja soveltuu myös laajoihin kasvustoihin. Yksittäisiä, nuoria, pienehköjä pensaita on mahdollista kitkeä tai kaivaa juurinen, mutta jo vakiintuneeseen kasvustoon tarvitaan järeämpiä työkaluja, kuten esimerkiksi raivaussahaa. Pajuangervot voivat lisääntyä ja levitä juurenpa-loista ja maavarsista, joten kasvijätteen oikea käsittely erityisen tärkeää.	Muutama ryhmä.
tuoksukurjenpolvi	Kitkemällä tai niittämällä.	10 Muutama yksilö.
espanjansiruetana	Torjunta on tehokkainta keväällä ennen kuin etanat munivat. Yksilöt voidaan kerätä grillipihdein ja tappaa eri tavoin, esimerkiksi leikkaamalla saksilla pää ja hermorengas poikki, murskaamalla pää tai tappamalla etanat vahvassa alkoholissa.	Kuviot eivät tarkasti tiedossa.

6 Virkistyskäytön suunnitelma

Fastholman alueen virkistyskäyttöä on suositeltavaa ohjata opastein kuten jo nykyisellään tehdään. Uuden suojelualueen perustamisen myötä pääopasteet on päivitettävä vastaamaan uutta tilannetta. Lisäksi uusi ehdotettu reitti, joka kiertäisi Fastholman metsän on merkittävä maastoon toteutuessaan ja nykyistä olemassa olevaa polkua on parannettava ja paikoin rakennettava liikkumisen helpottamiseksi. Polusta ei kuitenkaan ole toivottu kovin massiivista, vaan ennemminkin pientä ja maastonmuotoihin sopivaa. Polun alkuosaan tervaleppäkorven eteläpuolelle mahdollisesti tulevan padon tai kynnyksen kohdalle on suunniteltava ylitys, joka palvelee sekä vedenpidättymistä että ihmisten liikkumista. Saunalahden itäranta soveltuisi hyvin pienehkölle lintulavalle, josta näkisi lähelle, mutta tarkkailijat olisivat pois pääreitiltä. Lavalle kulku voidaan toteuttaa myös esteettömäksi.

Virkistyskäytön ohjaus ja palvelurakenteet

Taulukko 6. Virkistyskäytön ohjaus ja palvelurakenteet.

Pääopasteet	Sijoitetaan pääopasteet (yhteensä 2–3 kappaletta) alueelle tulevien pääulkoureittien varteen, toinen Saunalahden koillisreunaan, toinen alueelle johtavan tien varteen. Opasteissa kerrotaan alueen luonnosta, esitetään reitistö kartalla ja merkintätapa maastossa sekä toimintaohjeet visuaalisesti helposti hahmotettavalla tavalla. Opasteet sijoitetaan niin, ettei niihin kohdistu opasteiden säilymiselle haitallista auringonvaloa. Opasteet tehdään kaupungin opastelinjauksen mukaisesti.
Muut opasteet	Tarpeen mukaan, suunnitellaan opastesuunnittelun yhteydessä.
Reitit	Tehdään Fastholman metsän kiertävä reitti olemassa olevalle polulle.
Olemassa olevien polkujen kunnossapito	Ulkoilupoluille lisätään tarvittaessa karkeaa hiekkaa tai soraa mahdollisiin kuoppiin, jolla estetään lätäköiden tai kivien kiertäminen ja polun leventyminen.
Uusien polkujen rakentaminen ja kunnossapito	Fastholman eteläreunan polku Saunalahden koillisnurkkaan parannetaan.
Lintujen katselulava	Saunalahden itäreunalle voi sopivaan kohtaan rakentaa matalan lintujen katselulavan. Sopiva paikka on sellaisessa kohtaa, että lavalta on näkyvyys myös Saunalahden avovesialueelle, ei pelkästään ruovikkoon.
Penkit ja levähdyspaikat	Alueelle voi sijoittaa pari pöytä- ja penkkiryhmää. Toinen Saunalahden rannalle, toinen Fastholman keskiosiin.
Pyörätelineet ja parkkipaikat	Alueelle ei tarvita pysäköintialueita. Pyörätelineet voidaan asettaa mahdollisten pöytäryhmien (eväspaikkujen) viereen.
Turvallisuus	Reittien varsilta voidaan kaataa vaaraa aiheuttavia kuolleita tai kuolevia puita. Puita ei poisteta metsäalueelta, vaan ne jätetään maahan lahoppuiksi. Vaaralliset puut voidaan myös tehdä pötkelöiksi, eli poistetaan latvus ja jätetään 3–5 metriä korkea runko.

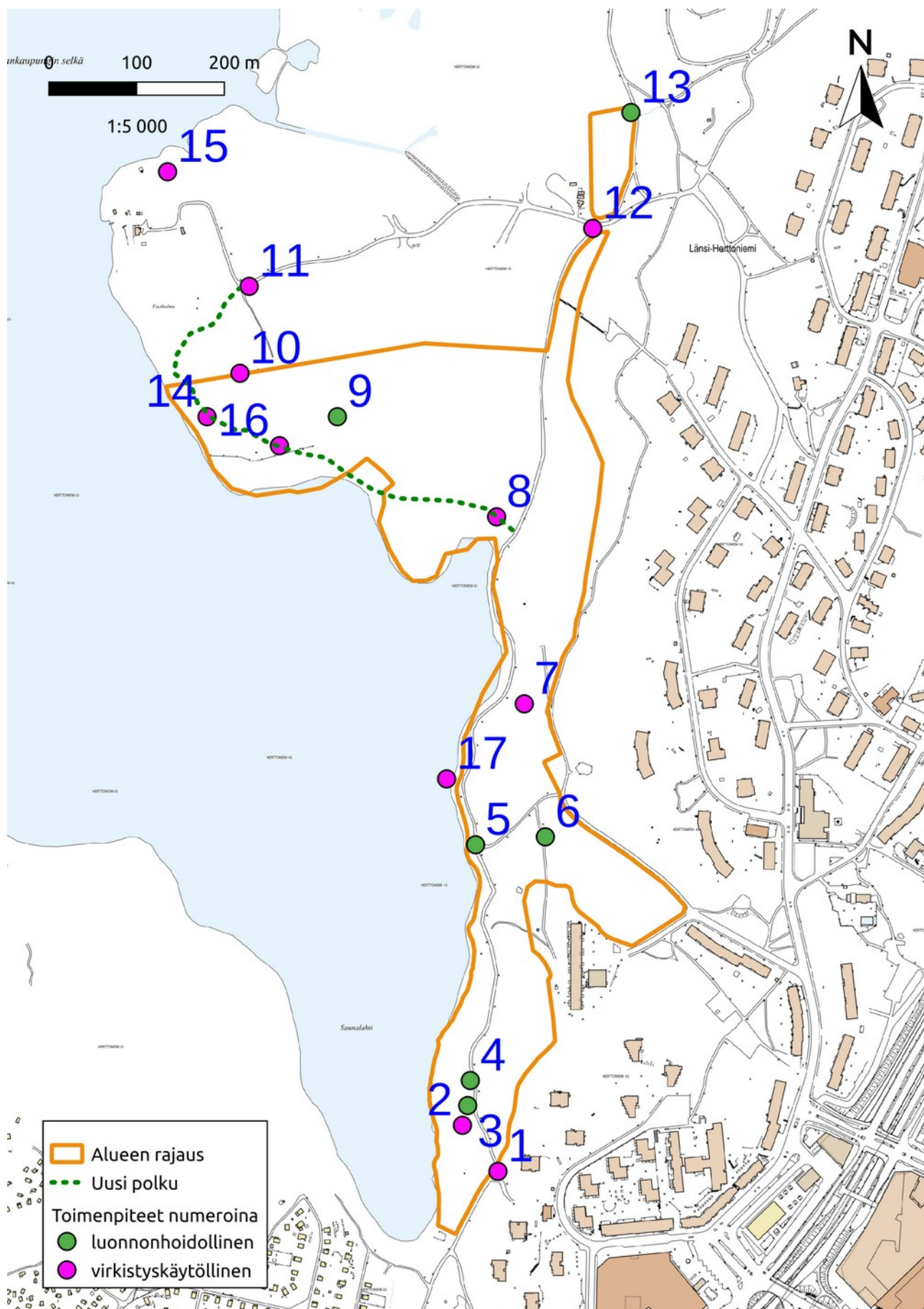

Vaarallisiksi puiksi tulkitaan:

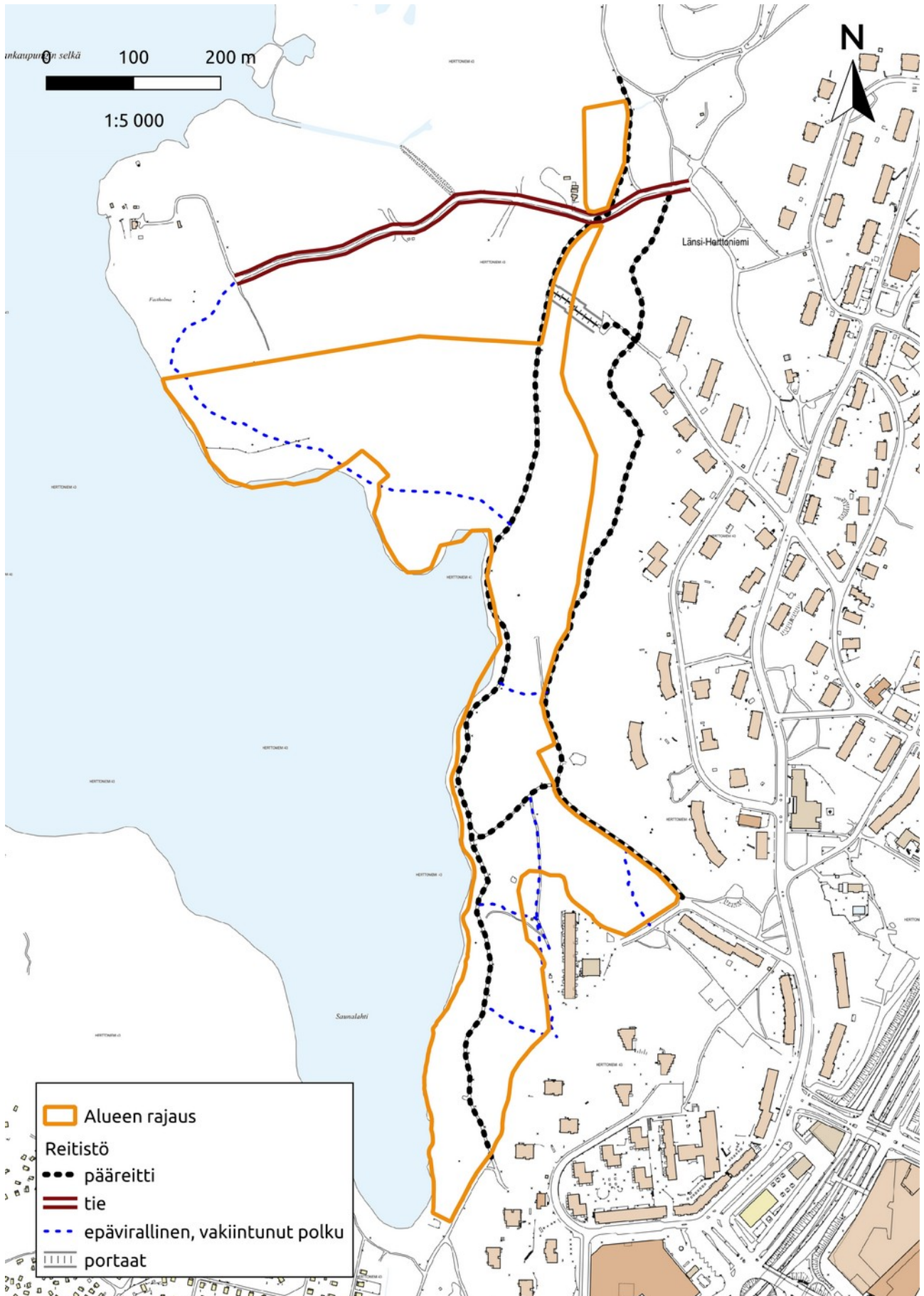
- 1) kuolleet oksat ja latvukset, jotka roikkuvat ulkoilureitin yli tai sen reunalla
- 2) kaatuessaan ulkoilureitille ulottuvat konkelot eli toista puuta vasten nojaavat puut
- 3) kaatuessaan ulkoilureitille ulottuvat lahoavat pötkelöt
- 4) hyvin heikkokuntoiset elävät puut, jotka saattavat asiantuntija-arvion perusteella kaatua ulkoilureitille tuuliolojen tai latvuksen painopisteen perusteella.

Taulukko 6-1. Ehdotettuja toimenpiteitä.

Numero	Selite
1	Pääopaskyltin päivitys.
2	Kyltti, jossa kerrotaan kasveista, jääkauden jäljistä ja kielletään tulenteko.
3	Lahopuupötkelöt säästetään.
4	Ulkoilureitin valaistus muutetaan lepakkoystävälliseksi (koko matkalta) seuraavan kerran valaistusta uusittaessa.
5	Näkymä pidetään avoimena.
6	Noro ennallistetaan.
7	Polku voi olla liukas, portaat, maaportaat tai kaide.
8	Tehdään kevyt silta, joka samalla padottaa vettä tervaleppäkorvessa.
9	Kaulataan puita, tavoitteena lahopuustoa valkoselkätikalle.
10	Talvilintujen ruokintapaikka voi olla, mutta suojelualueen rajan ulkopuolella.
11	Uusi pääopaste.
12	Uusitaan pääopaste, päivitetään tiedot.
13	Vanha metalliputki pois norosta.
14	Mahdollinen penkkien ja pöydän paikka.
15	Mahdollinen penkkien ja pöydän paikka.
16	Uusi parempi polku.
17	Lintujenkatselulava.

Kuva 6-1. Alueella tehtävien toimenpiteiden ja palvelurakenteiden sijoittuminen.

Kuva 6-2. Alueen reitit ja polut.

7 Vastuutahot

Taulukko 7. Vastuutahot

Ympäristöpalvelut	Luonnonsuojelualueiden investointien, kuten uusien opasteiden ja rakenteiden suunnittelu ja tilaaminen Luontoselvitysten tilaaminen tai toteuttaminen Luonnon seurannan tilaaminen tai toteuttaminen Hoito- ja käyttösuunnitelman päivitys
Rakennukset ja yleiset alueet (Rya) - palvelukokonaisuus	Alueiden kunnossapito/luonnonhoidon vuosittaisten töiden tilaaminen sekä reittien käyttöturvallisuudesta huolehtiminen Opastaulujen kunnossapito
Urakoitsijat	Reittien kunnossapito sekä opasteiden rakentaminen luonnonsuojelu-alueilla. Kaikki luonnonhoitotyöt alueella: niitot, vesakon ja haitallisten vieraslajien torjunta, puiden kaadot.

8 Luonnon seuranta

Alueella on tehty säännöllistä luonnontilan seurantaan vain linnuston osalta, ja linnustostakin vain yölaulajien ja harvalukuisempien lajien osalta (Sarvanne, 2021). Jotta alueen hoitotoimien vaikuttavuudesta ja luonnontilan säilymisestä saataisiin tarvittavaa tietoa, täytyy alueella tehdä luontoseurantoja. Sopivia eliöryhmiä seurantaan ovat ainakin kasvit, linnut ja lepakot, hyönteisistä esimerkiksi mesipistiäiset, päiväperhoset tai sudenkorennot. Seurattaviksi lajiryhmiksi kannattaa valita sellaisia, joita Helsingin kaupunki seuraa myös muilla luonnonsuojelualueilla. Viitasammakon esiintymisen selvittäminen on oleellista tervaleppäluhdan ennallistamisen yhteydessä, jotta jos lajia tavaan, se voidaan huomioida hankkeessa.

Luonnontilan seurannan vastuu on kaupungin ympäristöpalveluilla, joka tarvittaessa tilaa selvityksiä konsulteilta tai tekee niitä itse.

Taulukko 8. Luonnon seuranta.

Seuranta	Menetelmät	Aikataulu
Vieraskasvilajit ja espanjansiruetana	Esiintymien sijainnin ja runsauden dokumentointi.	Vuosittain torjunnan ja kunnossapitokäyntien yhteydessä.
Muu kasvillisuus ja kasvis-to	Kasvillisuuskartoituksen toistaminen. Arvokkaiden kasviesiintymien sijainnin ja runsauden dokumentointi.	Hoito- ja käyttösuunnitelman päivityksen yhteydessä (arviolta noin v. 2033).
Selkärangattomat	Hyönteisselvitykset tehdään lajiryhmille soveltuvilla menetelmillä. Mahdollisia lajiryhmiä ovat mesipistiäiset, sudenkorennot tai päiväperhoset.	Hyönteisselvitysten tarvetta arvioidaan uudelleen viimeistään silloin, kun hoito- ja käyttösuunnitelmaa seuraavan kerran päivitetään.
Linnusto	Kartoitus noin kerran 10 vuodessa, kolmen käyntikerran kartoituksella. Seurannan pohjatiedoksi kartoitus vuonna 2024.	Seuraavan kerran hoito- ja käyttösuunnitelman päivityksen yhteydessä (arviolta noin v. 2033).
Nisäkkäät	Nisäkässelvitykset tehdään lajeille soveltuvilla menetelmillä.	Nisäkässelvitysten tarvetta arvioidaan uudelleen viimeistään silloin, kun hoito- ja käyttösuunnitelmaa seuraavan kerran päivitetään.
Lepakot	Esiselvitys potentiaalisista päiväpiiloista, aktiivikartoitus ja passiiviseuranta, jonka tavoitteena ekologisen yhteyden merkityksen selvittäminen lepakoiden kanalta. Sen jälkeen kartoitus noin kerran 10 vuodessa, kolmen käyntikerran aktiivikartoituksella tai kolmiolaskennalla.	HKS:n voimassa olon alkupuolella, esimerkiksi vuonna 2024. Seuraavan kerran hoito- ja käyttösuunnitelman päivityksen yhteydessä (arviolta noin v. 2033).

Seuranta	Menetelmät	Aikataulu
Käävät	Vastaava kuin aiemmin	Noin vuonna 2028.
Viitasammakko	Lähtötilanteen kartoitus, varsinkin suunnitellun padon läheisyydestä, mutta laajemmin myös kaikilta lajille sovelialta paikoilta.	HKS:n voimassa olon alkupuolella, ennen mahdollisen padon toteuttamista.

9 Suunnitelman vaikutukset

Laajemmassa kuvassa Fastholman esitetty uusi luonnonsuojelualue turvaisi yhden Helsingin tärkeän vihersormen eli ekologisen yhteyden Viikki–Kivikko eteläisimmän kärjen olemassaolon. Lisäksi suojelualue loisi metsäisen puskurin ”mereisen kämmenen” / Vanhankaupungin lahden lintuveysien rantaan. Suojelualue ja ennallistettava luhtainen tervaleppäkorpi lisää myös kokonaisuutena Fastholman–Vanhankaupungin lahden metsäluhtien määrää ja laatua, joka on yksi viereisen Natura-alueen suojeluperuste. Alueen rauhoittamisella voidaan myös arvioida olevan pääasiassa positiivisia vaikutuksia alueen luonto- ja lajistoarvoille.

Taulukko 9. Toimenpiteiden vaikutukset alueeseen.

Toimenpide	Vaikutus
Luonnonsuojelualueen perustaminen	Luonnonsuojelulla luodaan edellytykset Fastholman alueen uhanalaisten luontotyyppien ja niille ominaisen lajiston säilymiselle edustavina ja luonnontilaisina. Laajempi ekologinen yhteys turvataan. Virkistykseen ja ulkoilun käyttöpaine saattaa lisääntyä.
Vieraslajien poisto	Alueella on havaittu vieraslajeja ja puutarhakarkulaisia. Ne pyritään poistamaan alueelta. Vieraslajien seurannan avulla uudet haitalliset vieraslajit havaitaan ja voidaan torjua nopeasti.
Käytön ohjaus ja polkujen kunnostus	Kuluminen alueella vähentyy ja kasvillisuus uusiutuu. Alueeseen tutustumisen mahdollisuudet paranevat.

10 Kustannukset ja aikataulu

Fastholman hoito- ja käyttösuunnitelman kustannuksia on arvioitu muun muassa aiempien kaupungin hankkeiden ja muiden hoito- ja käyttösuunnitelmien arvioitujen kustannusten perusteella. Myös ohjausryhmän jäsenet ovat voineet esittää summiin omien osaamisalojensa perusteella täsmennyksiä ja arvioita. Lopulliset kustannukset selviävät kuitenkin vasta töiden tilausten yhteydessä.

Taulukko 10.1 Investointien arvioidut kustannukset ja aikataulu.

Investointi	Ajankohta	Kustannus
Suunnittelukustannukset (opasteet, polkujen suunnittelu, ym.)	2024	20000
Alueen hydrologisen selvityksen tilaaminen	2024	10000
Polkujen rakentaminen	2025	25000
Pääopasteiden (2 kpl) pystytys	2025	5000
Luonnonsuojelualueen rauhoitustaulujen (4 kpl) ja rajamerkkien asennus	2025	4000
Lintujen katselulava	2026	40000
Pato, suunnittelu ja toteutus	2026	10000
Niitto	2025	4000
Aitaus	2026	4000
Laidunnus	2026	?
Lahopuu tuottaminen	2025	4000

Taulukko 10.2 Kunnossapidon kustannukset ja aikataulu.

Kunnossapito	Toistotiheys	Kustannus vuodessa	Kustannus 10 vuodessa
Vieraslajien torjunta	Joka vuosi	5000	50000
Polkujen ylläpito	Joka vuosi	5000	50000
Opasteiden ja palvelurakenteiden ylläpito	kerran viidessä vuodessa		10000
Niitto/laidunnus	Joka vuosi	4000	40000

Taulukko 10.3 Lajistoseurannat.

Seurannat	Toistotiheys	Kustannus vuodessa	Kustannus 10 vuodessa
Vieraslajien seuranta	Joka vuosi	virkatyö/3000	virkatyö/30000
Kasvillisuus ja luontotyypit	Kerran		3500
Pesimälinnusto	Kerran		5000
Viitasammakko	Kerran		3000
Lepakot	Kerran		8000
Muut (tarvittaessa)	Kerran	?	?

11 Lähdeluettelo

- Ellermaa, M. 2018a: Helsingin tärkeät lintualueet ja merkittävä linnusto 2017. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2018:8.
- Ellermaa, M. 2018b: Maakunnallisesti tärkeät metsälintujen pesimäalueet Uudellamaalla. Tringa ry.
- Erävuori, L., Lammi, E. & Routasuo, P. 2015: Helsingin luonnonsuojeluohjelma 2015–2024 ja metsäverkostoselvitys. - Sito & Enviro. (selvitystä on myöhemmin täydennetty, Raimo Pakarinen).
- Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmä. Arvokkaat lintukohteet. Viitattu 17.9.2023.
- Helsingin kaupungin Ympäristökeskus 2015: Helsingin vieraslajilinjaus. Tavoitteet ja toimenpiteet haitallisten vieraslajien torjumiseksi vuosina 2015–2019.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2 – luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 5 | 2018. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö.
- Kurtto, A. 2020: Helsingin uhanalaiset, silmälläpidettävät ja muuten huomionarvoiset putkilokasvit. Valtakunnallinen, alueellinen ja kunnallinen tarkastelu Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) arviointiperusteiden mukaan ja niitä soveltaen. Raportti Helsingin kaupungille.
- Pakkala, T., Tiainen, J. & Pitkänen, M. 1998: Helsingin lintuatlas. Pesimälinnusto 1996–97. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 1/98.
- Salla, A. 2023. Herttoniemen Fastholman alueen muinaisrantakivikot. Helsingin kaupunki. Ympäristöpalvelut. 23.11.2023. Raportti.
- Sarvanne, H. 2021: Vanhankaupunginlahden v. 2021 linnuston seurantalaskennan loppuraportti.
- Sarvanne, H., Mikkola-Roos, M., Rusanen, P. & Meller, K. 2019: Helsingin Vanhankaupunginlahden linnustonseuranta – Vuosien 2013–2019 yhteenveto. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2019:29.
- Seitapuro, H. 2018. Vieraskasvit ja niiden torjunta Helsingissä. Helsingin kaupunki. Kaupunkiympäristön toimiala- 7.2.2018.
- Siivonen, Y. 2004. Helsingin lepakkolajisto ja tärkeät lepakkoalueet vuonna 2003. Helsingin kaupungin ympäristökeskus. Helsinki 2004.
- Still, S. 2022: Putkilokasvi- ja luontotyyppi-inventoinnit Fastholman ja Saunalahden itäpuolisella metsällä. Helsingin kaupunki.
- Ympäristötutkimus Yrjölä Oy 2016: Vanhankaupunginlahden lintuvesi Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2015–2024. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 10/2016.
- Wermundsen, T., Nieminen J., & Asikainen, P. 2014. Helsingin lepakkolajisto ja tärkeät lepakkoalueet vuonna 2014. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:38.

Liite 1: Ehdotus rauhotusmääräyksiksi

Liite 1: Ehdotus rauhoitusmääräyksiksi

1. Yleiset rajoitukset

Alueella on kielletty:

- metsänhakkuut ja muut metsänhoitotoimet
- elävien ja kuolleiden kasvien, kasvinosien ja sienien ottaminen tai vahingoittaminen;
- maa-aineksien tai kaivoskivennäisten ottaminen ja maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen;
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen;
- rakennusten, rakennelmien, teiden ja polkujen rakentaminen;
- tulenteko, telttailu ja muu leirytyminen;
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen tai häiritseminen tai niiden pesien hävittäminen ja selkärangattomien eläimien pyydystäminen tai kerääminen sekä
- kaikenlainen muu toiminta, joka muuttaa alueen maisemakuvaa tai vaikuttaa epäedullisesti luonnonoloihin tai eliölajien säilymiseen
- kaikenlaisten eläin- ja kasvinäytteiden keruu ilman ELY-keskuksen lupaa;
- koirien, kissojen ja muiden lemmikkieläinten irti pitäminen;

2. Liikkumisrajoitukset

Edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi on kielletty:

- moottoriajoneuvolla liikkuminen lukuun ottamatta alueen hoidon kannalta välttämätöntä liikkumista sekä
- pyöräily merkittyjen polkujen ulkopuolella;

Edellä olevien määräysten estämättä alueella on sallittu:

- marjojen ja hyötysienien poiminta;
- haitallisten vieraslajien poistaminen maanomistajan luvalla;
- luonnonsuojelualueen rakennepiirteiden ja lajiston kartoittaminen sekä
- ELY-keskuksen hyväksymän hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen
- virkistyskäytölle vaarallisiksi arvioitujen puiden ja niiden oksien tapauskohtainen poistaminen ELY-keskuksen suostumuksella siten, että järeiden puiden rungot (rinnankorkeusläpimitta yli 20 cm) jätetään lahoppuiksi kasvupaikalleen tai sen läheisyyteen;
- Tonttien, ulkoilureittien ja polkujen ylläpitoon ja turvallisuuteen liittyvät toimet;
- olemassa olevien ojien kunnostaminen;

4. Rauhoitusmääräyksistä poikkeaminen

ELY-keskus voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen luonnonsuojelualuetta koskevista rauhoitusmääräyksistä, jos poikkeaminen ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta ja on tarpeen alueen luonnonhoidon, käytön tai tutkimuksen tai muinaismuiston hoidon kannalta.

5. Hoito- ja käyttösuunnitelma

Luonnonsuojelualueelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa esitetään tarpeelliset toimenpiteet luonnonympäristön hoitamiseksi ja virkistyskäytön ohjaamiseksi. Uudenmaan ELY-keskus vahvistaa hoitoja käyttösuunnitelman.

Liite 2: Kuviokohtaiset luontotiedot

Kuvion numero	LuTU-tyyppi	LuTU-uhanalaisuus luokka	Pinta-ala (ha)	Yleiskuvaus	Puusto ja lahoppuusto	Kenttäkerroksen yleisimmät lajit	Uhanalaiset, silmälläpidettävät ja huomionarvoiset lajit	Vierasajat	Vierasajien peittävyys	Suosittelavat hoitotoimet	Edustavuus	Luonnon tilaisuus	Kuluneisuus	Muuta
1	Keskiviranteiset avoimet laakeat kalliot	NT	1,11	Paahteinen kallio harvinaisen monipuolisella puustolla; vanhoilla männyillä sekä haavoilla, tammilla, vaahteroilla, koivuilla ja raidoilla. Aluskasvillisuus on heinävaltainen ja niukkakasvuinen kuivan kasvupaikan ja kulumisen takia, mutta alueella k	Puusto: mänty, haapa, tammi, vaahtera, raita; Pensasto: tertuselja, isotuomipihlaja; Taimi: tammi, pihlaja; Lahoppuusto: niukasti	numirölli (<i>Agrostis capillaris</i>), ahosuolaheinä (<i>Rumex acetosella</i>)	Ei havaittu	1. isotuomipihlaja ; 2. tertuselja	1. 1 % ; 2. 1 %	Vierasajien torunta	2 Hyvä	3 Heikentynt	Voimakkaasti kulunut	
2	Keskiviranteiset avoimet laakeat kalliot	NT	0,15	Laakea kalliorinne asuntorakennuksien piha-alueen tuntumassa. Vanhojen mäntyjen lisäksi puusto pääosin koostuu nuorista pihlajista, hieskoivuista, vaahteroista ja nuoremmista männyistä. Aluskasvillisuus heinävaltainen.	Puusto: hieskoivu, pihlaja, vaahtera, mänty; Pensasto: tertuselja, pihlaja, koivu; Taimi: pihlaja; Lahoppuusto: melko runsaasti	punanata (<i>Festuca rubra</i>), ahosuolaheinä (<i>Rumex acetosella</i>), isomaksaruoho (<i>Hylotelephium telephium</i>), keltamaksaruoho (<i>Sedum acre</i>), numirölli (<i>Agrostis capillaris</i>), metsälauha (<i>Avenella flexuosa</i>)	Ei havaittu	tertuselja	1 %	Vierasajien torunta	2 Hyvä	2 Vähän heikentynt	Kulumista havaittavissa	
3	Tuoret keskiviranteiset lehdöt	VU	0,84	Ulkoilureitin ja asuntoalueen välissä on monipuolinen tuore lehto vanhoilla hieskoivuilla, joista osa on kuollut. Kookkaiden koivujen lisäksi kuviolla kasvaa raitaa, vaahteraa, pihlajaa, mäntyä ja haapaa eri ikäluokkina.	Puusto: kuusi, haapa. Pensaat: korpiapaatsama; Taimet: haapa, pihlaja ja muutama tammi. Lahoppuusto: melko runsaasti	mustikka (<i>Vaccinium myrtillus</i>), käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), sananjalka (<i>Pteridium aquilinum</i>)	ruotsinpihlaja	tertuselja	1 %	Vierasajien torunta	2 Hyvä	1 Luonnontilainen	Kulumista havaittavissa	Vaativimmat kasvilajit puuttuvat, mutta Helsingille edustava luontotyyppi.
4	Istutettu kuusikko	Ei luokiteltu	0,11	Vanhaa pitkälti metsittynyttä pihapiiriä, jossa kuusia on istutettu vanhalle ojetulle pelolle3. Pihapiirin vanhat rakenteet, kuten kiviäidat ja maankellari ovat edelleen havaittavissa. Aluskasvillisuus niukkakasvuinen	Puusto: kuusi, haapa, vaahtera; Pensasto: pihlaja; Taimet: pihlaja, vaahtera; Lahoppuusto: melko niukkaasti	käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), sananjalka (<i>Pteridium aquilinum</i>)	Ei havaittu	Ei havaittu	-	-	Ei luokiteltu	4 Täysin muuttunut	Ei kuluneisuutta	
5	Keskiviranteiset avoimet laakeat kalliot	NT	0,27	Paahteisella kalliolla kasvaa vanhoja kitukasvuisia mäntyjä ja pylväskatajia, sekä nuorempia hieskoi-vuja ja vaahteraa. Paahteisimmilla paikoilla kuolleita nuoria koivuja. Varjosaamalla paikalla koivun ja pihlajan taimia paikottain runsaasti.	Puusto: mänty, pylväskatajia, hieskoivu, vaahtera; Pensasto: pihlaja; Taimet: pihlaja, koivu, vaahtera; Lahoppuusto: melko runsaasti	numirölli (<i>Agrostis capillaris</i>), ahosuolaheinä (<i>Rumex acetosella</i>), metsälauha (<i>Avenella flexuosa</i>)	ruotsinpihlaja	Ei havaittu	-	-	2 Hyvä	1 Luonnontilainen	Ei kuluneisuutta	Taimikkoa on noin 1–5 vuotta sitten raivattu ja raivausmateriaali kasattu.
6	Tuoret keskiviranteiset lehdöt	VU	0,69	Ulkoilureitin ja asuntoalueen välissä on erikenteinen tuore lehto, josta löytyy vanhan pihapiirin ro-mahtanut maakellari. Isoimpana ylipuustona mäntyä sekä pääosin yli-ikäistä ja huonokuntoista järeää koivua, jonka lisäksi vähän haapa	Puusto: mänty, hieskoivu, haapa; Pensasto: pihlaja; Taimet: pihlaja, koivu, vaahtera; Lahoppuusto: runsaasti	mustikka (<i>Vaccinium myrtillus</i>), käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), kyläkellukka (<i>Geum urbanum</i>), koiranheinä (<i>Dactylis glomerata</i>), numirölli (<i>Agrostis capillaris</i>)	Ei havaittu	Ei havaittu	-	-	2 Hyvä	2 Vähän heikentynt	Voimakkaasti kulunut	
7	Tuoret keskiviranteiset lehdöt	VU	0,78	Vesirajan ja ulkoilureitin välissä on haapavaltainen rinne. Suurin osa haavoista on kookkaita ja niiden lisäksi kasvaa kuusia ja koivuja sekä pihlajan- ja vaahteran taimia. Pensastossa kasvaa tuomia, pajuja ja mustaherukkaa.	Puusto: haapa, kuusi, koivu; Pensasto: mustaherukka, pajut, tuomi; Taimet: pihlaja, vaahtera; Lahoppuusto: runsaasti	metsälajenjuuri (<i>Dryopteris carthusiana</i>), käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), valkokarhunköynnös (<i>Convolvulus sepium</i>)	saksankiveli, ruotsinpihlaja	valkokarhunköynnös	40 %	Vierasajien torunta	3 Kohtalainen	3 Heikentynt	Ei kuluneisuutta	
8	Jalopuuhakamaa	CR	0,54	Vanhasta pihapiiristä ja pelosta alue on muuttunut jalopuuhakamaaksi huonolla edustavuudella. Kookkaiden tammien ja vaahteroiden seassa on yksittäisiä vanhoja mäntyä sekä nuorempaa vaahteraa ja tuomiryhmiä.	Puusto: tammi, vaahtera, mänty; Pensasto: tuomi; Taimet: vaahtera; Lahoppuusto: niukasti	vuohenputki (<i>Aegopodium podagraria</i>), koiranputki (<i>Anthriscus sylvestris</i>), koiranheinä (<i>Dactylis glomerata</i>), nurmipuntarpää (<i>Alopecurus pratense</i>), ailtovirma (<i>Vicia sepium</i>), rönssyleinikki (<i>Ranunculus repens</i>), juolavehänä (<i>Elytrigia repens</i>)	rantayrtti	1. valkokarhunköynnös 2. tertuselja	1. 35 % ; 2. 1 %	Vierasajien torunta	4 Heikko	4 Täysin muuttunut	Ei kuluneisuutta	Vieraslaji valkokarhunköynnös esiintyy yleisesti ja muutoin alue juuri ja juuri edustaa luontotyyppiä.
9	Keskiviranteiset avoimet laakeat kalliot	NT	0,79	Paahteisella kalliolla kasvaa vanhoja kitukasvuisia mäntyjä, sekä nuorempaa hieskoivua, vaahteraa ja raitaa. Paahteisimmilla paikoilla on kuolleita nuoria koivuja ja vanhoja mäntyä. Aluskasvillisuus koostuu karunpaikan lajistosta ja on heinävalta	Puusto: mänty, hieskoivu, vaahtera, raita; Pensasto: tuomi; Taimet: vaahtera, pihlaja; Lahoppuusto: runsaasti	numirölli (<i>Agrostis capillaris</i>), ahosuolaheinä (<i>Rumex acetosella</i>), metsälauha (<i>Avenella flexuosa</i>), kanerva (<i>Calluna vulgaris</i>), mustikka (<i>Vaccinium myrtillus</i>)	Ei havaittu	tertuselja	5 %	Vierasajien torunta	2 Hyvä	1 Luonnontilainen	Ei kuluneisuutta	
10	Tuoret keskiviranteiset lehdöt	VU	0,48	Kallion ja ulkoilureitin välissä on kosteampaa tervaleppävaltaista lehtoa, jonka läpi kulkee luonnontilaisen kaltainen nora. Järeiden tervaleppien seassa kasvaa tiheästi nuoria vaahteroita ja pihlajia.	Puusto: mänty, haapa, tervaleppä, vaahtera, koivu; Pensasto: tertuselja; Taimi: pihlaja; Lahoppuusto: melko niukasti	mustikka (<i>Vaccinium myrtillus</i>), käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), metsälajenjuuri (<i>Dryopteris carthusiana</i>)	Ei havaittu	1. rikkapalsami ; 2. tertuselja 3. tuoksukurjenpolvi	1. 5 % ; 2. 1 % ; 3. 1 %	Vierasajien torunta	3 Kohtalainen	2 Vähän heikentynt	Kulumista havaittavissa	
11	Tuoret keskiviranteiset lehdöt	VU	0,91	Ulkoilureittien välissä on vanhaa metsittynyttä pihapiiriä ja peltoa, jotka nykyään ovat hyvin vaihtelevaa vaahteravalttaista lehtoa. En-ikäisten vaahteroiden seassa kasvaa tervaleppää ja haapaa.	Puusto: vaahtera, haapa, tervaleppä; Pensasto: pihlaja; Taimi: pihlaja; Lahoppuusto: melko runsaasti	mustikka (<i>Vaccinium myrtillus</i>), käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), metsälajenjuuri (<i>Dryopteris carthusiana</i>), vuohenputki (<i>Aegopodium podagraria</i>)	Ei havaittu	Ei havaittu	-	-	3 Kohtalainen	3 Heikentynt	Kulumista havaittavissa	Vaativimmat kasvilajit puuttuvat ja edustavuutta heikentää kasvillisuuden kilttuurivaikutteisuus.
12	Keskiviranteiset avoimet laakeat kalliot	NT	0,08	Laakea kalliorinne, jossa vanhojen mäntyjen lisäksi puusto pääosin koostuu nuorista pihlajista, hieskoivuista ja vaahteroista. Aluskasvillisuus on heinävaltainen.	Puusto: mänty, pihlaja, vaahtera, hieskoivu; Pensasto: tertuselja, pihlaja; Taimi: pihlaja; Lahoppuusto: melko niukasti	punanata (<i>Festuca rubra</i>), numirölli (<i>Agrostis capillaris</i>), metsälauha (<i>Avenella flexuosa</i>)	Ei havaittu	tertuselja	1 %	Vierasajien torunta	4 Heikko	4 Täysin muuttunut	Ei kuluneisuutta	Hyvin pieni ja varjoisa avokallio, joka on kasvamassa umpeen hietakastikalla.
13	Sekametsä	Ei luokiteltu	0,93	Sekapuustoinen ja kerroksellinen ulkoilureitin varen metsä, joka on paikottain istutettu ja hoidettu. Ylipuustoon kuuluu kuusi, haapa, mänty ja koivu. Pensaskerros osittain tiheää tuomi- ja taikinamarjapensaikkaa, sekä pihlaja- ja vaahterataimik	Puusto: kuusi, haapa, mänty ja koivu; Pensasto: taikinamarja, tuomi; Taimi: pihlaja, vaahtera; Lahoppuusto: melko runsaasti	vuohenputki (<i>Aegopodium podagraria</i>), käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), kyläkellukka (<i>Geum urbanum</i>) mustikka (<i>Vaccinium myrtillus</i>)	Ei havaittu	tertuselja	1 %	Vierasajien torunta	Ei luokiteltu	4 Täysin muuttunut	Ei kuluneisuutta	Vaikka alueen luontotyyppi ei ole uhanalainen, alueen erikenteisuus ja edustava puusto korottavat luontoarvoja.

Kuvion numero	LuTU-tyyppi	LuTU-uhanalaisuus luokka	Pinta-ala (ha)	Yleiskuvaus	Puusto ja lahoppuusto	Kenttäkerroksen yleisimmät lajit	Uhanalaiset, silmäläpiedettävät ja huomionarvoiset lajit	Vierasajat	Vierasajien peittävyys	Suosittelvat hoitotoimet	Edustavuus	Luonnon tilaisuus	Kuluneisuus	Muuta
14	Tuoret keskivanteiset lehdot	VU	1,82	Monipuolinen tuore lehto vanhoilla hieskoivuilla, joista osa on pystylahopuita. Kookkaiden koivujen lisäksi kuviolla kasvaa raita, vaahtera, pihlaja, mänty, kuusi, tervaleppä ja haapa eri ikäryhminä.	Puusto: hieskoivu, haapa, mänty, raita, pihlaja, vaahtera ja kuusi; Pensasto: tuomi; Taimi: pihlaja, vaahtera; Lahoppuusto: runsaasti	mustikka (<i>Vaccinium myrtillus</i>), käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), metsäimmarre (<i>Gymnocarpium dryopteris</i>), lehtonurmikka (<i>Poa nemoralis</i>)	Ei havaittu	1. valkokarhunköynnös 2. pajuangervo -ryhmä	1. 25 % ; 2. 5 %	Vierasajien torunta	3 Kohtalainen	3 Heikentynt	Voimakkaasti kulunut	Voimakkaasti tallattu polku kulkee koko alueen lävitse. Paikoittain rehevää kulttuurivaikutteista lajistoa.
15	Kosteet keskivanteiset lehdot	NT	0,30	Tervaleppä- ja hieskoivuvaltainen soraohienporras-käenkaalilehto. Pensastossa paikoittain tiheästi tuomea.	Puusto: hieskoivu, tervaleppä; Pensasto: tervaleppä, tuomi; Taimi: tervaleppä, vaahtera; Lahoppuusto: melko runsaasti	käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), jättipalsami (<i>Impatiens glandulifera</i>), kyläkellukka (<i>Geum urbanum</i>) soraohienporras (<i>Athyrium filix-femina</i>), lehtotähtimö (<i>Stellaria nemorum</i>), rönsyleinikki (<i>Ranunculus repens</i>)	lehtotähtimö, kotkansiipi	1. rikkapalsami ; 2. jättipalsami	1. 25 % ; 2. 5 %	Vierasajien torunta	3 Kohtalainen	3 Heikentynt	Kulumista havaittavissa	
16	Tervaleppäluhdat	EN	0,31	Tervaleppävaltainen luhta, jossa kasvaa myös hieskoivuja. Ulkoilutien runnaa pitkin kulkee oja. Aluskasvillisuus monilajinen, mutta rikkapalsami esiintyy siinä runsaana.	Puusto: hieskoivu, tervaleppä; Pensasto: tervaleppä, tuomi; Taimi: tervaleppä, vaahtera; Lahoppuusto: melko runsaasti	rikkapalsami (<i>Impatiens parviflora</i>), mesiangervo (<i>Filipendula ulmaria</i>), suo-orvokki (<i>Viola palustris</i>), kurjenjalka (<i>Comarum palustre</i>), ranta-alpi (<i>Lysimachia vulgaris</i>), soraohienporras (<i>Athyrium filix-femina</i>), rönsyleinikki (<i>Ranunculus repens</i>)	kotkansiipi	1. rikkapalsami ; 2. jättipalsami	1. 25 % ; 2. 5 %	Vierasajien torunta	4 Heikko	3 Heikentynt	Ei kuluneisuutta	
17	Tervaleppäluhdat	EN	2,84	Maankohoamisen myötä alue on jossain vaiheessa 1960-luvun jälkeen kehittynyt tervaleppäluhdaksi. Nuorien tervaleppien seassa nuoria hieskoivua ja pihlajaa. Luhta on ojitettu ja ojan reunavallille on muodostunut polku.	Puusto: hieskoivu, tervaleppä, pihlaja; Pensasto: tervaleppä, tuomi; Taimi: tervaleppä; Lahoppuusto: melko runsaasti	mesiangervo (<i>Filipendula ulmaria</i>), suo-orvokki (<i>Viola palustris</i>), kurjenjalka (<i>Comarum palustre</i>), ranta-alpi (<i>Lysimachia vulgaris</i>), soraohienporras (<i>Athyrium filix-femina</i>)	Ei havaittu	1. rikkapalsami ; 2. jättipalsami ; 3. ruotsinrauiorytti	1. 5 % ; 2. 5 % ; 3. 1 %	Vierasajien torunta	3 Kohtalainen	2 Vähän heikentynt	Kulumista havaittavissa	Kuivina kesinä luhta pääsee monessa kohdin kuivumaan
18	Sekametsä kallioikumpareella	Ei luokiteltu	0,46	Pienihekö ja matala kallioikumpare on entinen saari, jossa kasvaa vanhoja mäntyjä ja hieskoivuja sekä nuoria pihlajia. Aluskasvillisuus on heinävaltainen, mutta alueella kasvaa myös isomaksaruoho, ojakärsämä ja ahomansikka.	Puusto: mänty, hieskoivu, tervaleppä, pihlaja; Pensasto: pihlaja, tuomi; Taimi: pihlaja; Lahoppuusto: niukasti	numirölli (<i>Agrostis capillaris</i>), ojakärsämä (<i>Achillea ptarmica</i>), koiranheinä (<i>Dactylis glomerata</i>)	Ei havaittu	rikkapalsami	5 %	Vierasajien torunta	Ei luokiteltu	4 Täysin muuttunut	Kulumista havaittavissa	
19	Koivikko	Ei luokiteltu	2,02	Entinen pelto on kehittynyt korkeakasvuiseksi koivuvaltaisiksi metsäksi. Koivut vaikuttavat istutetuilla ja niiden seassa kasvaa satunnaisesti haapaa, raitaa ja nuorempia kuusia. Pensastossa on paikoittain tiheämpää pihlajataimikkoa.	Puusto: koivut, haapa, raita, kuusi; Pensasto: pihlaja, tuomi; Taimi: kuusi; Lahoppuusto: melko runsaasti pihlajataimikkoa.	vadelma (<i>Rubus idaeus</i>), käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), kastikat (<i>Calamagrostis</i> sp.) ranta-alpi (<i>Lysimachia vulgaris</i>)	Ei havaittu	1. hampuvillakko ; 2. rikkapalsami	1. 5 % ; 2. 10 %	Vierasajien torunta	Ei luokiteltu	4 Täysin muuttunut	Ei kuluneisuutta	
20	Tuoret runsasravinteiset lehdot	EN	0,87	Vanhaa metsitynnyttä pihapiiriä. Ylispuustossa kasvaa vanhoja mäntyjä ja hieskoivuja sekä nuorempaa vaahteraa, haapaa ja pihlajaa. Pensasto on paikoittain tiheää tuomilla ja nuorilla pihlajilla.	Puusto: mänty, hieskoivu, vaahtera, haapa, pihlaja; Pensasto: pihlaja; Taimi: pihlaja; Lahoppuusto: melko runsaasti	käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), kielo (<i>Convallaria majalis</i>), kyläkellukka (<i>Geum urbanum</i>) lehtonurmikka (<i>Poa nemoralis</i>)	Ei havaittu	1. rikkapalsami 2. jättipalsami 3. tertuselja 4. tarhaomenapuu	1. 40 % ; 2. 90 % ; 3. 1 % ; 4. 5 %	Vierasajien torunta	3 Kohtalainen	2 Vähän heikentynt	Kulumista havaittavissa	
21	Ruovikko	Ei luokiteltu	0,44	Korkeakasvuinen ja ruovikkovaltainen merenranta.	Avoin	järviruoko (<i>Phragmites australis</i>)	Ei havaittu	valkokarhunköynnös	25 %	Vierasajien torunta	Ei luokiteltu	4 Täysin muuttunut	Ei kuluneisuutta	
22	Vaahteralehto	NT	0,43	Puuston valtalajit ovat eri-ikäistä vaahteraa ja näiden lisäksi kasvaa kookkaita ja vanhoja koivuja ja mäntyjä, raitaa, tervaleppää, pihlajaa sekä vanhasta pihapiireistä jääneitä tarhaomenapuita. Lahoppuuta on melko runsaasti. Runsasravinteisen aluskasvillisuuden valtalajit vaihtelevat mosaikkimaisesti. Paljon polkuja.	Puusto: vaahtera, tervaleppä, koivut, raita mänty ja nuoret tuomet; Pensasto: tuomi, vaahtera, pihlaja; Taimet: vaahtera; Lahoppuusto: melko runsaasti.	kielo (<i>Convallaria majalis</i>), käenkaali (<i>Oxalis acetosella</i>), metsäkorte (<i>Equisetum sylvaticum</i>), kyläkellukka (<i>Geum urbanum</i>), soraohienporras (<i>Athyrium filix-femina</i>)	iharuusu	1. rikkapalsami 2. jättipalsami 3. tarhaomenapuu	1. 25 % ; 2. 5 % ; 3. 5 %	Vierasajien torunta	2 Hyvä	3 Heikentynt	Kulumista havaittavissa	Haitalliset vieraslajit heikentävät luontotyypin edustavuutta.
23	Sekapuuhakama	CR	0,20	Kallionen vanha asuinpaikka, joka on pensoitumassa ja muuttunut sekapuuhakamamaiseksi. Puusto on eri-ikäinen ja valtapuustoon kuuluu vaahteraa, pihlajaa, tuomea, vanhat koivut ja männyt sekä pihasyreenit (Kuva 2.11).	Puusto: vaahtera, pihlaja, tuomi, koivut, mänty ja pihasyreenit; Pensasto: tuomi, vaahtera, pihlaja,	koiranheinä (<i>Dactylis glomerata</i>), kielo (<i>Convallaria majalis</i>), vadelma (<i>Rubus idaeus</i>), numirölli (<i>Agrostis capillaris</i>), lehtonurmikka (<i>Poa nemoralis</i>),	Ei havaittu	1. rikkapalsami 2. iättiolsami	1. 30 % ; 2. 80 %	Vierasajien torunta	3 Kohtalainen	3 Heikentynt	Kulumista havaittavissa	

Liite 3: Toimenpiteiden aikataulu: kertaluontoiset investoinnit

Toimenpide	Kuviot	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Suunnittelukustannukset (opasteet, polkujen suunnittelu, ym.)	Kaikki	40000									
Alueen hydrologisen selvityksen tiilaaminen	17	10000									
Polkujen rakentaminen			50000								
Pääopasteiden (2 kpl) pystytys			5000								
Luonnonsuojelualan merkintä			4000								
Lintujen katselulava	7			70000							
Pato, suunnittelu ja toteutus	17			15000							
Niitto	8		4000								
Aitaus	8			20000							
Lahopuun tuottaminen	19		4000								

Liite 4: Toimenpiteiden aikataulu: toistuva luonnonhoito ja kunnossapito

Toimenpide	Kuviot	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Vieraslajien torjunta	Todetut	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000
Polkujen ylläpito		5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000
Opasteiden ja palvelurakenteiden ylläpito							5000				5000
Niitto/laidunnus	8	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000	4000

Liite 5: Seurantojen aikataulu:

Seuranta	Vuosi/ kustannus €	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Vieraslajien seuranta		3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
Kasvillisuus ja luontotyypit											4000
Pesimälinnusto		5000									5000
Lepakot		11000									11000
Käävät						5000					
Viitasammakko		3000									3000

Kuvailulehti

Tekijät	Metsänen, T., Still, S. & Yrjölä, R.
Nimike	Fastholman luonnonsuojelun hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2025–2034
Sarjan nimike	Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön aineistoja
Sarjanumero	VVVV:NO
Julkaisuaika	KK:VVVV
Sivuja	57
Liitteitä	5
ISBN	XXX-XXX-XXX-XXX-X
ISSN	2489–4230 (verkkojulkaisu)
Kieli, koko teos	Suomi
Kieli, yhteenveto	Suomi, ruotsi, englanti

Tiivistelmä:

Fastholman suunniteltu luonnonsuojelualue (17,1 ha) sijaitsee Herttoniemen kaupunginosan ja Viikin Vanhankaupunginlahden välissä, Vanhankaupunginlahden itärannalla. Fastholman metsäalue, samoin kuin läheinen Kivinokan metsäalue, on todettu maakunnallisesti arvokkaiksi metsälintukohteiksi. Jo suojeltu Fastholmaan rajoittuva Vanhankaupunginlahden lintuvesi on kansainvälisesti arvokas lintuvesi. Alue sisältyy myös Helsingin arvokkaisiin lintualueisiin. Alueen kautta kulkee myös tärkeäksi arvioitu metsäinen ja puustoinen runkoyhteys Kivinokasta pohjoiseen, yksi kaupungin vihersormista. Alueelle sijoittuu myös Helsingin mittakaavassa tärkeitä lepakko- ja kääpääalueita.

Fastholman ja Saunalahden itäpuolinen metsä koostuu vaihtelevista ja monipuolisista luontotyypeistä, joista suurin osa on keskiravinteisiä avoimia laakeita kallioita ja tuoreita keskiravinteisiä lehtoja. Osa kohteesta on vanhaa asuinpaikkaa, ja muuttunut vanhoista pihapiireistä ja pelloista lehdoiksi. Lehdot ovat tärkeitä linnuille sekä erirakenteinen ja vanha puusto on arvokasta luonnon monimuotoisuudelle. Kalliot ovat kasvilajistoltaan harvinaisen monipuolisia, joka indikoi karua parempaa kasvualustaa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on luonnonsuojelun lisäksi ohjata ja kanavoida alueen virkistyskäyttöä, jotta luonnon monimuotoisuus suojelualueella ja laajemmin Vanhankaupunginlahden ympäristössä säilyy, tai jopa paranee.

Tulevaisuudessa luonnonsuojelun suurin haaste alueella on kaupungin väkiluvun kasvu lähiseudulla. Lisääntynyt asukasmäärä lisää myös liikkumista alueella, koska alueesta tulee monen ihmisen lähivirkistysalue. Lisääntyvä liikkuminen alueella voi väistämättä johtaa kasvillisuuden kulumiseen ja lisääntyneeseen roskaamiseen, ellei asiaa huomioida esimerkiksi reittien ja opasteiden suunnittelussa. Lisäksi alueella esiintyy valitettavan paljon haitallisia vieraslajeja, joiden torjuntaa on jatkettava ja tehostettava luonnonsuojelunkin vuoksi.

Avainsanat: luonnonsuojelu, luonnonsuojelualueet, hoitosuunnitelmat, käyttösuunnitelmat, metsät, Fastholma.

Presentationblad

Författare	Metsänen, T., Still, S. & Yrjölä, R.
Titel	Skötsel- och användningsplan för Fastholmens naturskyddsområde för åren 2025–2034
Seriens titel	Stadsmiljöns publikationer i Helsingfors stad
Serienummer	VVVV:NO
Utgivningsdatum	KK:VVVV
Sidantal	57
Bilagor	5
ISBN	XXX-XXX-XXX-XXX-X
ISSN	2489–4230 (nätpublikation)
Språk, hela verket	Finska
Språk, sammanfattning	Finska, svenska, engelska

Sammanfattning:

Fastholmens planerade naturskyddsområde (17,1 ha) är beläget mellan Hertonäs stadsdel och Gammelstadsviken i Vik, vid Gammelstadsvikens östrastrand. Fastholmens skogsområde, liksom närliggande Stenuddens skogsområde, klassas som regionalt värdefulla skogsfågelområden. Fastholmen avgränsas till redan etablerade Gammelstadsvikens naturskyddsområde, som är internationellt värdefullt fågelvatten, samt området hör även till Helsingfors värdefulla fågelområden. Genom området löper en viktig skog- och trädbevuxen stamförbindelse från Stenudden norrut, och är en av stadens gröna fingrar. I det planerade naturskyddsområdet ingår även fladdermus- och tickaområden som i Helsingfors skala är viktiga.

Skogen öster om Fastholmen och Bastuviken består av varierande och mångsidiga naturtyper, varav största delen är öppna flacka klippor av intermediära-basiska bergarter och friska mesotrofa lundar. En del av området är fördetta bostadsområden, och de gamla gårdsområdena och åkrarna har förvandlats till lundskogar. Lundskogarna är viktiga för fåglar och olik-strukturerat och gammalt trädbestånd är värdefullt för biologiska mångfalden. Den sällsynt rika växtartsammansättningen på bergsområdena indikerar gynnsammare växtunderlag än vanligt karga berggrunder.

Målsättningen med skötsel- och användningsplanen utöver naturskydd är att dirigera områdets rekreationsanvändning, så att den biologiska naturmångfalden i naturskyddsområdet och Gammelstadsvikens omgivning bevaras, eller till och med förbättras.

Den största framtida utmaningen för naturskydd i området är stadens befolkningstillväxt. Ökande invånarantal ökar även användningen av området, eftersom området blir ett närrekreationsområde för många människor. Ökad rörelse och användning av området kan oundvikligen leda till slitage på undervegetationen och ökad nedskräpningen, ifall denna fråga inte beaktas till exempel vid planering av rutter och informationsskyltar. Dessutom förekommer det i området en mycket stor mängd invasiva främmande arter, vars bekämpning bör fortsättas och intensifieras för att bevara den ursprungliga naturmångfalden.

Nyckelord: naturskydd, naturskyddsområde, skötselplan, användningsplan, skog, Fastholmen.

Description

Author	Metsänen, T., Still, S. & Yrjölä, R.
Title	Maintenance and utilisation plan of Fastholm Nature Reserve for the years 2025–2034
Series name	Publications of the City of Helsinki Urban Environment Division
Series number	VVVV:NO
Time of publication	KK:VVVV
Pages	57
Appendices	5
ISBN	XXX-XXX-XXX-XXX-X
ISSN	2489–4230 (web publication)
Language, entire work	Finnish
Language, summary	Finnish, Swedish, English

Summary:

The planned nature reserve of Fastholma (17.1 hectares) is located on the eastern shore of Vanhakaupunkilahti, between Herttoniemi city district and Vanhakaupunkilahti in Viikki. The forest of Fastholma, as well as the nearby Kivinokka forest area, are classified as provincially valuable forest bird areas. Fastholma is bordered by the already established Vanhakaupunkilahti Nature Reserve, which is an internationally valuable bird water, and the area also belongs to Helsinki's valuable bird areas. Through the planned nature reserve runs an important forest and wooded trunk connection from Kivinokka northwards and is one of the city's green fingers. Furthermore, the area is part of bat and polypore areas that are important on the scale of Helsinki city.

The forest on the east side of Fastholma and Saunalahti consists of a variety of different types of habitats, most of which are intermediate-basic open gently sloping rocks and mesic mesotrophic herb-rich forests. Part of the site is a former residential area that has been transformed from old courtyards and crop fields into herb-rich forests. Herb-rich forests are important for birds, and the differently structured and aged tree population are valuable for biodiversity. The unusually rich plant species composition of the rock outcrops indicates a more favorable habitat than the usual barren outcrop.

In addition to nature conservation, the aim of the maintenance and utilisation plan is to guide and direct the recreational use of the area in order to preserve, or even improve the biodiversity of the conservation area and the surrounding of Vanhakaupunkilahti.

The main future challenge for nature conservation of the area is the increase of inhabitants of the surrounding city region. As the number of inhabitants increases, so does the use of the area, as it becomes a local recreation area for many people. Increased passage in an area can inevitably lead to vegetation erosion and increased littering if this is not taken into account, for example, in the design of routes and guideposts. Moreover, there are unfortunately many alien species in the area, the control of which must be continued and intensified for the sake of nature conservation.

Key words: nature reserve, nature conservation area, maintenance plan, utilisation plan, forests, Fastholma.

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii Helsingin kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta, rakennusvalvonnasta sekä ympäristöön liittyvistä palveluista.